Зүлејха

(Ағлајыр)

Дашдыр үрәјин ејләмәдин зәррә мүрүввәт,
Мән руһуму вердим сәнә етдин нијә нифрәт?
Дүшдүм бу фәлакәтләрә бир етмәдин инсаф,
Залим кишинин, әфв единиз, һәр иши бир лаф.

Јусиф

Мән вермәмишәм бунча фәлакәтләрә мејдан,
Әфв ет мәни, затән дәлидир ешгдә нисван.
Доғушмаса әкәр сиздә бөјүк севки һүзурум,
Јохдур мәним анчаг бу фәлакәтдә гүсурум.

Аснат

(Јусифә)

Сөјлә кишиләрдәнми дејил биздә сәфаләт?
Рәһм ејләмәз, ејләр кишиләр ешгә хәјанәт.

Зүлејха

Һала севирәм мән сәни олсан јенә залим,
Сән дур өз инадында дәјишмәз бу хәјалым!

Јусиф

Анчаг јенә дә етмәлијәм бир сөзү тәкрар,
Бир харигәсән аз тапылар сән кими дилдар.
Әрсиз гадын олсајдын әкәр шүбһәсиз онда,
Бир бунча чәфа чәкмәз идин ешг јолунда.
Өлмүш әрин олмушсан әкәр гејдидән азад,
Ешгин мәнә багисә буна мән дәхи дилшад.

Зүлејха Јисифин әлләрини тутуб синәсинә басыр.

Пәрдә дүшүр

СОН

МАРАЛ

БЕШ ПӘРДӘ, СӘККИЗ ШӘКИЛДӘН ИБАРӘТ ДРАМ ӘСӘРИ

ӘСӘРДӘ ИШТИРАК ЕДӘНЛӘР:

Астиаг — Азәрбајҹан һөкмдары, 30 јашларында зәиф ирадәли бир адам.
Марал — Онун бачысы, көзәл вә мәғрур бир гыз, 20 јашларында
Фәрамәрз — Азәрбајҹан гәһрәманы, 30 јашларында, Маралын ашиги.
Сәртаҹ — Астиагын вәзири, 35 јашларында, Маралын ашиги, Ајсору ҹасусу.
Бәһмән — Гоча вәзир, 155 јашында, вәтәнпәрвәр вә ағыллы бир гоча.
Шаһмар — Сәртачын досту, сарај хидмәтчиси, 40 јашларында.
Горхмаз — Фәрамәрзин әмиси оғлу, мәшһур сәркәрдә, 40 јашында.
Дөнмәз — Фәрамәрзин кичик гардашы, 25 јашында.
Ҹејран — Сарај кәнизләриндән, көзәл гыз, 20 јашларында.
Һаман — Ајсору дөвләтинин Азәрбајҹан нүмајәндәси, 50 јашларында.
Полад — Фәрамәрзин нөкәри, 20 јашларында, ловға бир кәнч.
Баш мө'бид — 60 јашында бир руһани.
Беһназ — Астиаг падишаһын биринчи гадыны, 20 јашында.
Шәһријар — Беһназын гардашы, чәнуб һөкмдары, 25 јашында.
Беба — Ајсору шаһзадәси, Астиаг шаһын 2-чи гадыны. 20 јашында.
Дәмир — Сарај хидмәтчиси.
Охујанлар вә рәггасәләр.
Дөјүшчүләр.
Мө'бидләр.
Сарај гадынлары.

БИРИНЧИ ПӘРДӘ

БИРИНЧИ ШӘКИЛ

Сәһнә Күр чајынын кәнарында бир мешәдир. Астиаг падшаһын бачысы шаһзадә Маралын шикарҝаһыдыр. Силаһлы нөкәрләр мешәдә кәзәнләри говуб чыхарырлар. Фәрамәрз Марал илә көрүшмәк үчүн мешәјә кәлир.

Шаһмар

А һеј, тез чәкилин мешә горухдур,
Бурда доланмаға ичазә јохдур!

Дөнмәз

(Чыхыр онун гаршысына)

Падшаһмы чыхыр бүкүн шикара?

Шаһмар

(Ачыгланыр)

Нәјинә лазымдыр, чәкил кәнара!

Дөнмәз

(Чох сакит бир сурәтдә)

Бир сөзү сорушмаг күнаһ ки, дејил.

Шаһмар

(гамчыны галдырыр)

Һәр сөз һәр ағыза јарашмаз, чәкил!

Дөнмәз

(гамчыдан тутур)

Кишисән әлини јериндә сахла.

Шаһмар

(тәәччүблә)

Әчәб раст кәлмишәм дил анламаза.

Дөнмәз

(күлүр)

Демәк ки, раст кәлмиш ганмаз, ганмаза.
Чох әсәбиләшмә, кәл отур көрәк.

Шаһмар

(Онун әлиндән дартыныр)

Јәзданы севәрсән јахамдан әл чәк,
Бураг, инди кәлир шаһзадә Марал.

Дөнмәз

(Ону бурахыр)

Онда сән дајанма кет!
Саламат гал!

Шаһмар

Сән дәхи дајанма, чәкил, кет бурдан,
Чох ачыглы гыздыр, о көзәл шејтан.
Билсә јабанчы вар мешәдә шәксиз,
Онун гәзәбиндән мәһв оларыг биз.

(кедир)

Дөнмәз

Белә һа, мән анчаг буну истәрдим,
Ишләрим дүзәлди, даһа нә дәрдим?

Фәрамәрз

(Кәлир, чијнində кәтирдији чејран чәмдәјини булағын башында јерә гојур, Дөнмәзә)

Де көрүм Маралдан нә хәбәрин вар?

Дөнмәз

Бу күнкү шикарын уғурлу шикар.
Шикара чыхмышдыр шаһзадә Марал.

Фәрамәрз

Имдадыма чатыр дејәсән игбал.
Гаршыма чыхарса бурда шаһзада,
Ачарам гәлбими о пәризада.
Нә гәдәр хошбәхтәм бу тәсадүфдән!
Бу күн гызы көрүб данышмасам мән —
Бир даһа онунла көрүшмәк мүшкүл.
Јар кәлир, еј күскүн арзуларым, күл!

Дөнмәз

(Фәрамәрзә)

Даһа нә әмрин вар?

Фәрамәрз

Бурда дајанма,
Полады тапдырыб көндәр јаныма.
Сиз мәни бир гәдәр азад бурахын,
Бир аз ајыг олун, атлара бахын,
Чалышын вермәсин бир һадисә баш.

Дөнмәз

Дөнмәз өлмәмишдир, әмин ол, гардаш!

(кедир).

Фәрамәрз

(Тәк галыр вә Күр саһилинин көзәл тәбиәтини тамаша едиб данышыр).

Фәрамәрз

Мө'чүзләри тәсвир едә билсәјдим әкәр мән,
Мин ше'р јазардым бу тамашалы сәһәрдән.
Етсәјди бу севдалы хәјалым мәнә јардым,
Һәр мәнзәрәдән бир јени дастан јарадардым.

Билсәјди көнүл сиррини зүмрүдлү јохушлар,
Күлмәзди мәним ешгимә севдазадә гушлар.
Бир шаирин илһамына олсајдым һәмаһәнк,
Дүнјалара ше'римлә верәрдим јени бир рәнк.
Дилсиз мешәнин сиррини етсәјдим әһатә,
Мин табло чәкәрдим бу мүәммалы һәјатә.

Шаһзадә Маралын шикар јолдашлары силаһлы олараг охуја-охуја кәлирләр. Фәрамәрз чәкилир ағачларын архасына.

Гызлар

Арран, сәнин һәр тәрәфин ал-јашыла, күлә батыб,
Һәр дашынын көлкәсиндә бир гаракөз чејран јатыб.
Көлкәләнир көзәлләрин ал күнәшин чәтриндә,
Чимир көзәл кәлинләрин гызыл күлүн әтириндә.
Көјдән учан дурналарын карван салыр башын үстә,
Кәкликләрин гавал чалыр гәрәнфилли дашын үстә.

Гызлар дәстә илә кәлиб кечир, Маралын јолдашы Чејран тәпәнин үстүндә көрүнүр.

Фәрамәрз

(Чејранын көзәллијинә һејрәт едир)

Чилвәләнди көзүмдә хәјал пәриси јенә,
Күнәшми шәфәг атмыш күзкүнүн үзәринә?
Бир шаир хәјалымы варлығымы титрәдән
Нурданмы јаранмышдыр о пирәһән, о бәдән?
Улдузларму күррәдән гопуб јаныма дүшдү?
Торпағымыз ајламы бир-биринә тоггушду?
Нәдир мәним көзүмү гамышдыран бу рө'ја?
Күнәшин гојнунамы чәкилир гоча дүнја?
Бәлкә тәсәввүрләрим нәзәримдә чанланыр,
Көзүмүн киләсиндә нурдан бир мәш'әл јаныр?

Чејран

(Тәпәнин башында дуруб Фәрамәрзә тамаша едир)

Нә гәдәр мөһтәшәм бахышы вардыр
Бу нә јарашыгдыр, бу нә вүгардыр?
Тунчданмы јаранмыш о бәдән, о әл?
Кимин һејкәлидир бу полад һејкәл?
Икидлик сүзүлүр һәр нәзәриндән,
Санки гопарачаг дағы јериндән.
Әчәб дилрүбадыр боју, бухуну,

Атсајды һаваја о бир охуну,
Тутардым һавада кәләбәк кими,
Көксүмә санчардым бир чичәк кими.

Чејран јаваш-јаваш тәпәдән енән Фәрамәрзин јанына кәлир.

Чејран

Ај оғлан, бурада нә ахтарырсан?

Фәрамәрз

Көзәл гыз, нә үчүн хәбәр алырсан?

Чејран

Истәрәм дејәм ки, мешә горухдур,
Јәгин ки, фәрмандан хәбәрин јохдур.

Фәрамәрз

Фәрманы ким вермиш, сөјлә көзәл гыз?
Фәрмандан хәбәрдар дејиләм һәркиз.

Чејран

Адым көзәл дејил, садә Чејрандыр.

Фәрамәрз

Чох көзәл, де көрүм о нә фәрмандыр?

Чејран

Бу јерләр Маралын шикаркаһыдыр,
Өзү дә көзәлләр падишаһыдыр.
Шаһзадә шикара чыхдығы заман,
Галмасын мешәдә кәрәк бир инсан.
Чамалыны көрмәк дејилдир мүмкүн,
Аја фајиг кәлир, күнәшә үстүн.
Чөһрәси чичәкдән даһа тәмиздир,
Бирчә ејби вар ки, инадлы гыздыр.
Тавус гушу кими јарашыглыдыр,
Севмәз кишиләри, чох ачыглыдыр.
Нә гәдәр јалварсан ешитмәјәчәк.

Фәрамәрз

(күлүр)

Демәк ки, мәни дә мәһв еләјәчәк.

Чејран

Нә гәдәр кәлмәмиш шаһзадә Марал,
Чых, кет!

Фәрамәрз

Бахым көрүм нә дејир игбал.

Чејран

Чых кет, сәни бурда көрмәсин Шаһмар.
О да бир рәһмсиз, о да бир мурдар.

Чејран кедир. Фәрамәрз онун далынча бахыр.

Фәрамәрз

Нә гәдәр мећрибан, нә гәдәр садә!
Мәләкми көрүнүр мәнә дүнјадә?!
Кимә мүјәссәрдир бу һүсни-сурәт?
Мә'сум бахышындан јағыр үлвиҗҗәт.
Мәләкдир бир инсан шәклинә кирмиш,
Күнәшдән торпаға салам кәтирмиш.
Кимин сәнәтидир бу көзәл әндам?
Тәбиәт нә гәдәр маһир бир рәссам!

Шаһзадә Марал шикар либасында олараг гызларын мүшаҗиәтилә кәлир, гызлар әввәлки маһныны тәкрар едирләр.

Гызлар

Арран, сәнин һәр тәрәфин ал-јашыла, күлә батыб,
Һәр дашынын көлкәсиндә бир гаракөз чејран јатыб.

. . . . . .
. . . . . .

Фәрамәрз
(Маралы көрүркән)

Ајын бачысыдыр, күнәшин гызы,
Көзүндән доғмушдур Зөһрә улдузу.
Шикара чыхмышам шәрәфли күндә,
Игбал ганад чалыр башым үстүндә.

Марал

(Фәрамәрзә јахынлашыб ону диггәтлә нәзәрдән кечирир)

Бу күн көндәрмишдим мешәјә фәрман,
Демишдим кәзмәсин бурада инсан.

Нә үчүн гәсд етдин өз һәјатына,
Салдын фәрманымы аҗаг алтына?

Фәрамәрз
(Она баш ендирир)

Өлүмлә горхутма, өлүмләр мәнчә,
Бир мүбариз үчүн садә әјләнчә.
Өлүмлә чох вурдум пәнчә-пәнчәјә,
Адәт еләмишәм бу әјләнчәјә.

Марал

Гој галсын өзүнә шөһрәтин, адын,
Мән дәхи дејиләм садә бир гадын.
Өзүнү бир бунча тә'риф ејләмә,
Гыз, гадын көрәндә ша'нындан демә.
Нәдәндир билмирәм бу мәғрур башлар,
Гыза раст кәләндә фәлсәфә башлар?
Варындан сөз ачар, күчүндән дејәр,
Алтун дағларындан сөһбәт ејләјәр?
Сәндән сөз сорушдум мәнә чаваб вер.
Бурда нә кәзирсән, горугдур бу јер?!

Чејран
(Марала)

Јох имиш хәбәри һаман фәрмандан,
Инсан билә-билә кечәрми чандан?

Марал

Өзү чох мәғрурдур, чох да дикбашдыр.

Фәрамәрз
(Тә'зим едир)

Һүзурунда дуран бир вәтәндашдыр.
Мән бир јолчусујам бу хошбәхт јолун,
Һәләлик отуруб гонағым олун.
Бу көрпә чејранын әтиндән бир шиш,
Кабаб чәкиб јемәк күнаһ дејилмиш.

Марал

Гој галсын өзүнә кабабын, әтин,
Де көрүм сән мәни кимә бәнзәтдин?
Инди икидләрә верәрәм фәрман,
Галмаз сүмүјүндән, әтиндән нишан!

Фәрамәрз

Бу сөзләр јарашмыр о додаглара,
Өлүм сөзү һара, о додаг һара?
Һәјат сују ахыт о додаглардан,
Күлсүн каинатын сән күлән заман.
Өлүмдән горхсајдым бура кәлмәздим,
Өлүм сәһрасында чох заман кәздим.

Чејран

(гызлара)

Бахын кимдә вардыр белә бир чүр'әт,
Өлүм бунун үчүн садә бир сөһбәт.

Марал

(Фәрамәрзә диггәтлә бахандан сонра)

Олма бир бу гәдәр күчүнә мәғрур,
Сәни диз чөкмәјә едәрәм мәчбур!

Фәрамәрз

Анд олсун о көзә, о хәтти-хала,
Бу баш әјилмәмиш бир кәсә һала.
Аталар јанында әјиләр бу баш,
Бир дә сәчдәкаһым о көздүр, о гаш.

Шаһмар

(сәсләнир)

А һеј, тез чәкилин, мешә горухдур,
Бурда доланмаға ичазә јохдур.

Шаһмар Маралы вә Фәрамәрзи көрүб өзүнү итирир

Марал

(Шаһмара ачыгланыр)

Чәкил, кет бурадан, гышгырма әбәс,
Еһтијатсыз мурдар, јериндир мәһбәс!
Кимдир бу јабанчы?!

Шаһмар

Дејәрәм билсәм.
Һәркиз танымырам Јәзданә гәсәм.

Фәрамәрз

(Тә'зи́м едир)

Јабанчы дејиләм мән бу јерләрдә,
Марал изләјирәм бу мешәләрдә.
Јабанчы дејиләм, ешгә, севкијә,
Чохдан сәркәштәјәм бу көзәллијә.
Һеч кәс инчимәсин бу тәсадүфдән,
Бир тәсадүф үчүн бура кәлдим мән.

Марал

Һеч кәсин камынча ојнамаз дөвран,

(дашлары көстәрир)

Јахшы бах, пәһләван башыдыр һәр јан,
Икидләр дөшүдүр дајандығын јер.
Чох да ловғаланма, мәнә гулаг вер!
Дағ олсан бир заман әјиләр башын,
Ағыр ол, үстүнлүк фикриндән дашын!

Фәрамәрз

(јенә дә она тә'зим едир)

Билирәм камымча ојнамаз дөвран,
Анчаг бир күн белә јашаса инсан,
Үстүн кәлмәлидир өз һәјатында,
Јохса галачагдыр ајаг алтында,
Бу һисси еһтијач вермишдир бизә,
Үстүнлүк үчүндүр һәр мүбаризә.
Мүбариз олмајан мәһв олачагдыр.

Чејран

(кәнарә)

Бах нә камаллыдыр, бах нә гочагдыр!
Руһуму диндирир данышан дәмдә,
Кет-кедә јерләшир әкси синәмдә.

Марал

(Фикирли башыны галдырыб Фәрамәрзә бахыр)

Сүр'әтлә кедәркән архана дөн бах,
Сәндән бөјүкләри јемиш бу торпаг.
Чохлар бу мејданда сүрмүш атыны,
Гырмыш бу рузикар гол-ганадыны.

Гаршында дуран даш санма ки, дашдыр,
Онларын һәр бири мәғрур бир башдыр .
Пәһләван бојудур көрдүјүн чамлар,

Ф ә р а м ә р з

Көзәл гыз, јерсиздир белә ејһамлар.
Доғрудур өләчәк бу јаранмышлар.
Онлар ки, дүнјада ад газанмышлар,
Чисмән мәһв олса да јашајачагдыр,
Ад газанмајанлар мәһв олачагдыр.
Сән дә бу дүнјада чалыш бир ад ал,
Һәр кәс көзәл олса десинләр марал.

М а р а л

(Шаһмара)

Дајанма, вер хәбәр, кәлсин икидләр,
Билмирәм бу азғын нә демәк истәр?

Ч е ј р а н

(јалварыр)

Шаһзадә, мәһв етмә бу вәтәндашы,
Чәзалар јерсиздир севкијә гаршы.
Јалварырам сәнә әрзими динлә,
Севкијә чаваб вер тәмиз севкинлә.
Сөјлә нә гәзәбдир, сөјлә нә киндир?
Күнаһкар сәнин өз көзәллијиндир.

П о л а д

(кәлир)

Сөјлә нә әмрин вар, мөһтәрәм сәрдар?

Ф ә р а м ә р з

Мәндән сорушмаға нә еһтијач вар?!
Одун һазыр елә, кабаблары чәк,
Бир аздан икидләр гонаг кәләчәк.
Бир сүфрә дүзәлдәк булаг үстүндә,
Бош дурмаг һарамдыр белә бир күндә.

П о л а д

(шадланыр)

Елә мән өзүм дә буну истәрдим,
Кабаб јејәчәјәм даһа нә дәрдим!..

(кедир)

М а р а л

(Фәрамәрзә)

Сөзүмә чаваб вер, кимсән, һардансан?

Ф ә р а м ә р з

(баш ендирир)

Бәрдә кәндлисијәм, садә бир инсан.

М а р а л

(күлүр)

Адыны сөјләрдин әсил олсајдын,
Һәләлик кимлијин дејилдир ајдын.

Ф ә р а м ә р з

Ешгинлә кечилмәз һасарлар јыхдым,
Бабил гәл'әсинин бүрчүнә чыхдым.
Ајларча јатмадым, енмәдим атдан,
Көһлән аты вуруб кечдим Фәратдан.
Нинева гәл'әсиндә туфан бурахдым,
Арран бајрағыны Дәчләдә тахдым.

Д ө н м ә з

(кәлир)

Атлар дајанмышдыр јәһәр алтында.

Ф ә р а м ә р з

Мәним һәјатымын хош саатында,
Дајанын бир гәдәр, нә тәләсмәкдир,
Шикар гуртардымы, бу нә демәкдир?!

Дөнмәз кедир.

М а р а л

(Фәрамәрзә)

Чох овчу көрмүшәм бурда сәнин тәк,
Чыхыб кет бурадан инаддан әл чәк.
Һарадан газандын бу зәрби шәсти
Аләмин ловғасы, хәјалпәрәсти!

Фәрамәрз

Сүнбүл сачларыны дүшүнән заман,
Салдым кәмәндимә нечә пәһләван.
Зөвг алды каманым каман гашлардан,
Аман сәси кәлди мәғрур башлардан.
Киприjин дүшәндә jадыма һәр ан,
Шимшәкләр jаратды бу ох, бу каман.

Марал

(гызлара мүрачиәт едиб күлүр)

Чыхмыш гаршымыза бир кәнд ашиги

Гызларын һамысы күлүр.

Чеjран

Һәр кәс олур-олсун вар jарашығы.

Марал

(Фәрамәрзә)

Бүтүн сөһбәтләрин бир әфсанәдир,
Де көрүм бунлардан мәгсәдин нәдир?

Фәрамәрз

Бүтүн һәjатымы, еjшими атдым,
Сәнин гардашына ад-сан jаратдым.
Падишаһ вермәди мәнә мүкафат,
Унудулмаjачаг бу тәһгир, һеjһат!

Марал

Нә кими мүкафат һәвәсиндәjдин?

Фәрамәрз

Гоj дejим, сазымын телинә дәjдин.

Марал

(jолдашларына)

Демәдим ашигдир, сөз тохуjандыр?

Чеjран

Һәр ким олур-олсун көзәл оғландыр.

Фәрамәрз

Бир марал изинчә доланыб кәздим,
Jорулмаг билмәздим, ағры билмәздим.
Лакин зәһмәтләрим сәмәрсиз галды,
Гардашын елчими бош jола салды.

Марал

Елчиндән олмаjыб хәбәрим һәркиз
Ад-сансыз бир кәндчи севә билмәз гыз.
Бу хәjал чохларын башында варды,
Кимләр бу арзудан хеjир апарды?
Чохлар мәһв олмушдур бу хам хәjалдан,
Кам ала билмәмиш jенә Маралдан.
Гәлбиндән силиб ат бу дүшүнчәни,
Төвбә ет, мәһв едәр бу хәjал сәни.

Фәрамәрз

(күлүр)

«Севкидән төвбә гыл», тәзә бир хәjал!
Бунун чавабыны дәлиләрдән ал.

Маралын чағырдығы икидләр кәлир.

Марал

(икидләрә)

Апарыб бу кәнчи чәзаландырын,
Мәним кимлиjими буна гандырын!

(Дәмирә)

Дәмир, дурма бунун голуну бағла!

Дәмир Фәрамәрзә jахын кәләркән. Полад ағачларын далындан чыхыр.

Полад

Полад өлмәмишдир, әлини сахла!
Голуну тут бура, бош һарамзада!
Икид көрмәмисән һәлә дүнjада!

Дәмир Полада һүчум едәркән Дөнмәз вә башгалары ағачларын архасындан чыхырлар. Маралын адамлары онлара һүчум едир.

Дөнмәз

(Гылынчыны чәкиб ирәли кечир)

Силаһлы түлкүләр, чәкилин кери!

Фәрамәрз

(Онлара)

Дејил бу шикаркаһ вурушма јери!

(һамысынын әлиндән гылынчлары алыб Полада верир)

Кабаблары чәкин, гонаглар кәлмиш,
Көтүр бунлары да бәлкә аздыр шиш.

(Гылынчлары атыр Поладын тәрәфинә)

Марал

(Гылынчы чәкиб Фәрамәрзә һүчум едир)

Мәни бәнзәтмәјин о горхаглара.

Фәрамәрз

(Онун әлиндән гылынчы алыр)

Гылынчсыз вурурсан гәлбимә јара!
Мән бура кәлмәдим бир дүшмән кими,
Кәлдим ачыб дејим өз үрәјими.

Бу әснада Фәрамәрзин әмиси оғлу Горхмаз кәлир.

Горхмаз

(Марала)

Мөһтәрәм шаһзадә бу Фәрамәрздир,
Бу да гардашыдыр, икид Дөнмәздир.
Ешит нишан верим бу гәһрәманы,
Будур фәтһ еләјән Бабилистаны.
Бунунла фәхр едир өлкәмиз Арран,
Будур гәл'әләрин бүрчүнү јаран.

Чејран

(Севинир)

Нә көзәл тәсадүф, нә тарихи күн!!
Фәрамәрзи көрмәк олурмуш мүмкүн.

Фәрамәрз

(Марала баш ендириб гылынчы өзүнә гајтарыр)

Гылынчсыз да сәнә олурам тәслим,
Кәлдим дост јолунда гурбан кәсилим.

Марал

(Фәрамәрзә)

Адынла, санынла марагланырдым,
Икид олдуғуна чох инанырдым.
Олмушдур бу јурда бөјүк хидмәтин,
Лакин чох јерсиздир сон һәрәкәтин.
Нә гәдәр јүксәкдир ешгин тәләби,
О гәдәр мөһкәмдир бу гызын гәлби.
Гәһрәман да олсан, икид дә олсан,
Севки гаршысында аглајачагсан.

Марал гызлара гошулуб кедир, гызлар әввәлки маһныны тәкрар едирләр.

Гызлар

Арран, сәнин һәр тәрәфин ал-јашыла, күлә батыб,
Һәр дашынын көлкәсиндә бир гара көз чејран јатыб.
Көлкәләнир көзәлләрин ал күнәшин чәтириндә,
Чимир көзәл кәлинләрин гызыл күлүн әтириндә

Фәрамәрз

(Маралын далынча бахыб күлүр)

Севкин мәни күлдүрмәсә дә аглада билмәз
Сәһв етмә, Фәрамәрз о тәразидә чәкилмәз.

Кедир.

Чејран

(Фәрамәрзин далынча)

Севирсән, мин кәрә тәһгир едилсән,
Һаман тәразидә чәкиләчәксән.

Пәрдә

ИКИНЧИ ПӘРДӘ

ИКИНЧИ ШӘКИЛ

Астиаг шаһын сарајыдыр. Шаһын вәзири Сәртач салонда доланыр.

Сәртач

Ики шејдир мәни марагландыран,
Бириси Маралдыр, о бири Арран.

Марал чаваһирдән чох гиҗмәтлидир,
Арранса зәнкиндир, бәрәкәтлидир.
Дүнја көз тикмишдир бу хәзинәјә,
Бир дә ки, Маралла евләним — дејә,
Чохлар бу өлкәјә атыны сүрмүш,
Минләрчә еһтирас бура јүкүрмүш.
Чохлар Марал дејиб хәјала далды,
Чохларын арзусу көнүлдә галды.
Шаһлар, һөкмдарлар бош кәлиб кетди,
Чохлар Марал үчүн орду јеритди.
Марал, Марал дејә ганлар төкүлдү,
Ахырда Сәртачын игбалы күлдү.
Бүтүн севкиләрә төрәтдим әнкәл,
Гојмарам Марала тохунсун јад әл.

Ш а һ м а р

(Дәхил олуб о тәрәф, бу тәрәфи көздән кечирир)

Мөһтәрәм ағамыз, тәзә бир хәбәр!

С ә р т а ч

Чох јавашдан даныш, һәм дә мүхтәсәр.
Сарај тәбиәти башгадыр Шаһмар,
Бурда әлли гулаг, әлли дә көз вар.
Көзәтчи гојулмуш бу көз о көзә,
Јүз мә'на тахылыр садә бир сөзә.
Һәр кәсдә јүз сима, јүз әгидә вар.

Ш а һ м а р

Ағам, кирә биләр һәр дона Шаһмар.

С ә р т а ч

Мачәраны севир бурада һәр кәс,
Мачәран јохдурса данышма әбәс.

Ш а һ м а р

Мачәра јаратмаг көзләрим үстә!
Мәндән фитнә истә, мачәра истә.

С ә р т а ч

Де көрүм баш вермиш нә гәрибә һал?

Ш а һ м а р

Шикара чыхмышды шаһзадә Марал,
Фәрамәрз дә кәлди дүнән мешәјә

Шаһзадә Маралы севирәм, — дејә.
Етдиләр мешәдә чох узун сөһбәт,
Нәтичәсиз галды һаман мәһәббәт.

С ә р т а ч

(Севинир)

Афәрин! Бу хәбәр көзәл хәбәрдир,
Лакин бу һәгигәт башга тәһәрдир.
Кичик һадисәдир бу дедикләрин,
Мә'нача бөјүкдүр, өзү дә дәрин.
Биздән асылыдыр ону бөјүтмәк.

Ш а һ м а р

Буну анламадым, сөјлә нә етмәк?

С ә р т а ч

Һадисәләр бу чүр баш верир Шаһмар,
Бөјүдүб кичилдир ону сәнәткар.
Бурда вар милчәкдән фил дүзәлдәнләр,
Бә'зән дә филләри милчәк едәнләр.
Заһирә алданма, һәгигәтә бах,
Мешәдә дүзәлтмиш онлар јығынчаг.
Тач-тахт сөһбәти етмишдир онлар,
Суи-гәсд дүзәлдир шаһа мәл'унлар.
Билдин ки?

Ш а һ м а р

Анладым мәгсәдин нәдир.

С ә р т а ч

Көзәл мачәрадыр, әчәб фитнәдир.
Даһа ким вар иди сарај халгындан?

Ш а һ м а р

Чошгун данышырды орада Чејран.

С ә р т а ч

Даһа ким вар иди, унутдун бәлкә?

Ш а һ м а р

Иштирак едирди орда мәликә.

Сәртач

Јенә дә унутдун, дүшүн бир даһа.

Шаһмар

Суи-гәсд һазырлар мәликә шаһа.
Мәликә севмирмиш шаһы нәдәнсә,
Јолдан чыхармышмы ону бир кимсә?

Сәртач

Афәрин, варындыр бөјүк мәһарәт.
Бојуна бичилмиш бу көзәл сәнәт.

Шаһмар

Аз-чох һүнәрим вар мәним бу ишдә,
«Фәсад» дејәрдиләр мәнә кечмишдә.

Сәртач

Бир гәдәр ишләсән кизлин сәнәтдә,
Дөвләт газанарсан белә хидмәтдә.

Шаһмар

Мәнә вердијин пул бош јерә кетмәз,
Инан јахшылығын јанымда итмәз.

Сәртач

Сән өзүн чох көзәл вердин имтаһан,
Чағыр кәлсин көрүм нә дејир Чејран?
Сөјләмә нә үчүн едирәм дә'вәт.

Шаһмар

Бир шеј верәчәкми мәнә бу хидмәт?!

Сәртач

Зәфәр газаначаг бу көзәл бирлик.
Шаһ олсам верәрәм сәнә вәзирлик.

Шаһмар

(күлүр)

Вәзирлик сөһбәти нисјә бир ишдир,
Бу чүр вә'дәләрин вахты кечмишдир.

Сәртач

(бир кисә гызыл верир)

Ал, јетәр һәләлик сәнә бир кисә!

Шаһмар

(баш ендириб кедир)

Мән едән хидмәти етмәз бир кимсә.

Сәртач

(тәк галыр)

Чејран тәклифими гәбул ејләрсә,
Разылыг верәрсә бу күнкү дәрсә,
Бу күн һәлл олунар бүтүн мәсәлә,
Шаһы бир кос кими аларам әлә.
Шаһ өз гадыныны говар сарајдан,
Ону евләндиррәм ајсориләрдән.
Ондан сонра чатар Марала нөвбәт,
Она евләнәрәм, күләр мәһәббәт.

Шаһмар

(кәлир)

Ағам, мүнтәзирдир һүзура Чејран.

Сәртач

Ону бурах кәлсин, өзүн дә дајан!

Чејран дахил олуб Сәртача баш ендирир.

Сәртач

Шаһын мәрһәмәтиндән даша-гаша бүрүндүн,
Гумашларла бәзәндин, тавус гушуна дөндүн.
Әјнинә дон кејирсән Ширван ипәкләриндән,
Көз гамашыр донунун алтун пәрәкләриндән.
Көзәлликдә ән бөјүк көзәлләри изләдин,
Бәс нә үчүн дүнәнки хәјанәти кизләдин?

Чејран

(һәјәчанла)

Һансы хәјанәти кизләдим, аман,
Бәндәнә көмәк вер ej бөјүк Јәздан!
Хилас ејлә бизи әһримәнләрдән,
Қәсмә һимајәни јазыг бәшәрдән.

Сәртач

(нәсиһәт верир)

Хејрә чалышырам, олма чох сәркәш,
Бәлкә унутмусан, јахшы фикирләш!
Сөјлә! Јығынчагда нә данышылды?
Һансы мәсәләдән сөһбәт ачылды?!

Чејран

(јалварыр)

Рәһм ет, олмамышдыр белә јығынчаг.

Сәртач

Һәр сөзү ешитмәз, гызым, һәр гулаг.
Чәтиндир һәр иши көрүб ешитмәк,
Тәбиәт беләдир, гызым, нә етмәк?!
Гулаг вер, билмирсән мән дејим өјрән.
Мешәдә олмусан бир күн әввәл сән.

Чејран

Тәк мән олмамышам, Марал да олмуш.

Сәртач

Ишә бурадан да әсас гојулмуш.
Марал Фәрамәрзлә көрүшә кетмиш,
Шаһын гадыны да иштирак етмиш.
Фәрамәрз Арранда олачагдыр шаһ.

Чејран

Бу нә ифтирадыр, анламырам аһ!
Төвбә, нечә сөјләр јаланы инсан?
Сөјлә нә үчүндүр бу гара бөһтан?
Олмамыш мешәдә һеч бир данышыг.

Сәртач

Јалан данышырсан, өзү дә ачыг!

Чејран

Фәрамәрз Маралла көрүшән заман,
Ејләмишдир она ешгини әлан.
Олмамыш мешәдә мәликә һәркиз,

Сәртач

Нә хата төрәтдин, ej аʁылсыз гыз?!
Шаһы өлдүрмәји өһдәнә алдын,
Аʁылсыз башыны әнкәлә салдын.
Фәрамәрз шаһ олур, Марал мәликә,
Галыр сәнин үчүн гуру тәһлүкә.

Чејран

(Шаһмара)

Сән ки, орадајдын, нијә динмирсән?

Шаһмар

Көјә дә чыхасан, јерә дә кирсән,
Кизләдә билмәзсән бу һәгигәти.

Чејран

Көзүнә тохунсун һаггын лә'нәти!
Бу нә хәјанәтдир, бу нә бөһтандыр?!

Шаһмар

(Сәртача)

Даһа сөзүм јохдур, кәл буну гандыр!

Сәртач

(Чејрана)

Кирмәди башына бу нәсиһәтләр,
Чых кет! Бу инадын сәни мәһв еләр.

Шаһмар вә Чејран кедир.

Сәртач

(Чејранын далынча)

Нә гәдәр садәдир, нә гәдәр надан,
Билмир ки, сарајда һарамдыр вичдан.
Анламаз кәнизин әглинә бир бах.
Шејтан јувасында иман сахламаг.

(күлүр)

Фәлакәт кәтирәр сәдагәт бә'зән,
Агил олан кимсә ејләмәсин зәнн,

Өғрулар ичиндә јашасын дүзлүк,
Дүзлүјүн өзү дә инсана бир јүк.

Астиаг

(даныша-даныша кәлир)

Сағымда ифтишаш, солумда үсјан,
Һәр тәрәфдә гырғын, дизә чыхыр ган.
Акадлар, аскитләр галдырыбдыр баш,
Мән доғулмајајдым анадан еј каш.
Еј танры, бу бәндән көмәјә мөһтач,
Јохса мәним дејил башымдакы тач?
Дашдан даша чырпыр бу һәјат мәни,
Нечә мәғлуб көрүм галиб өлкәни?

Сәртач

Үсјан хәбәрини мәндән хәбәр ал
Бунлары дүзәлдир шаһзадә Марал.

Астиаг

Тәһлүкә гојнунда јашајырам мән,
Сарајда һакимдир јохса Әһримән?
Сарај башдан-баша кәдәрдир, гәмдир,
Сәфалы чәннәтим бир чәһәннәмдир.
Зәрдүштүн лә'нәти мәнә тохунду,
Тачым бир од олуб башыма гонду.
Бир јохсул олсајдым, јашасајдым ач,
Әзмәзди башымы мәним мәл'ун тач.
Сахламаг мүшкүлдүр, әл чәкмәк чәтин,
Бир сону јохдурму бу әзијјәтин?!

(Сәртача)

Бачым нә истәјир?

Сәртач

Гој дејим бир-бир,
Инан һөкмдарым садигдир вәзир.

Астиаг

Сәдагәт гој галсын, нәдир о хәбәр?

Сәртач

Хәбәрин мәзмуну, гыса, мүхтәсәр:
Мешәдә дүзәлмиш кениш јығынчаг
Тәфсилән билмирәм буну мән анчаг,

Шаһмар бу хәбәри билир тәфсилән,
Ајыг ол, сәлтәнәт кетмәсин әлдән.

Астиаг

Бир аз ачыг даныш, анламадым, аһ!

Сәртач

Фәрамәрз Арранда олачагдыр шаһ.

Астиаг

Чағыр кәлсин көрүм нә дејир Шаһмар.

Сәртач

Итаәтим вардыр бөјүк һөкмдар!

(кедир)

Астиаг

(өз-өзүнә)

Марал доғма бачымдыр, һәр кәсдән мәнә јахын.
О да мәним дүшмәним, игбалыма бир бахын.
Һәр тәрәфим дүшмәндир, һәр јаным да горхудур,
Бу һәјат мәним үчүн бир горхулу јухудур.
Тахтым мүдһиш бир мәзар, сарај горхулу мәһбәс.
Бөјүк Јәздан нәдир бу, ешитдијим гара сәс?

Сәртач

(Шаһмарла бәрабәр кәлир)

Һәр нә ки, көрмүсән даныш јербәјер,
Артыг әксијинә јахшы диггәт вер.
Көрдүјүнү даныш кәлмәбәкәлмә
Һәгигәти сөјлә, үстүнә кәлмә!
Чалыш бир кимсәјә ифтира демә,
Вичдан мәһкәмәси ағыр мәһкәмә.
Гәлбиндән гәрәзи, кини тәмизлә,
Зәрдүшт көстәрдији јоллары излә!

Шаһмар

(һөкмдара тә'зим едир)

Садиг нөкәринәм һөкмдар, инан!
Өмрүмдә кәлмәмиш дилимә јалан.

Јохдур кимсә илә гәсдим, гәрәзим
Инан сәмимидир сәнә бу әрзим.

Астиаг

(һөвсәләси тәнк бир һалда)

Сөзү гыса даныш, узатма анчаг.

Шаһмар

(баш ендирир)

Мешәдә вар иди дүнән јығынчаг,
Јығынчагда олан сәркәрдәләрди,
Һәр кәс Фәрамәрзи тәбрик еләрди.

Сәртач

(кәнара)

Бир бахын дүшмәнләр нә һијлә гурду,
Кимә гисмәт олур Фәрһадын јурду.
Вичданы, намусу, ары атдылар,
Тачы кимдән алыб кимә сатдылар.

Астиаг

(һәјәчанла)

Даһа нә ешитдин?

Сәртач

(Шаһмара)

Чәкинмә һәркиз.

Шаһмар

Кәскин данышырды орда ики гыз.

Астиаг

(тәләсик)

Гызлар ким иди?

Шаһмар

Чејран вә Марал.

Астиаг

Бир хәјал да олса мүдһиш бир хәјал!
Даһа ким вар иди?

Сәртач

(кәнара)

Бөјүк тәһлүкә!

Шаһмар

(Баш ендирир)

Анчаг бунлар иди, бир дә мәликә.
Чејран вермәлидир зәһәри шаһа

Астиаг

(Ишарә едиб Шаһмары дајандырыр)

Данышма, үрәјим партлајыр даһа.

Сәртач

(Шаһмара)

Данышма бир кәсә дедикләрини.
Бир кимсә билмәсин бу хәбәрини.

Астиаг

(ачыгла бахыр)

Вурарам Фәрамәрзә бир сағалмаз јара мән,
Чәкдирәрәм бачымы сачларындан дара мән.
Дајанма даһа Шаһмар чағыр кәлсин бачымы,
Көрүм кимләрә сатыр мәним тахты-тачымы.
Аман бу нә хәјалдыр, дүшүр руһума ләрзә,
Кедиб мәним адымдан хәбәр вер Фәрамәрзә.
Силаһ көтүрүб кәлсин, сығынаг бурда бахта
Һәр кәс галиб кәләрсә о да отурсун тахта,
Кәтирсинләр јаныма Чејраны дөјә-дөјә!

Сәртач

Инанмырам һәјасыз доғрусуну сөјләјә.

Астиаг

Говарам сарајымдан о хаин мәликәни
Нә гәдәр ки, мән сағам, сата билмәз өлкәни.

Сәртач

Тәләсмәјин, бир гәдәр сәбр еләјин һөкмдар,
Үсјаны боғмаг үчүн анчаг ики чарә вар.
Аскитләрин һәрбинә Фәрамәрзи көндәрин,
О сәфәр даһа мүдһиш, о мәзар даһа дәрин.

Астиаг

Кетмәз даһа Фәрамәрз о горхулу сәфәрә,
Марал сәниндир дејә, алдатдым нечә кәрә.

Сәртач

Кетмәзсә көмәк истә шаһым ајсорулардан,
Үсјан дајанмајачаг төкүлмәсә бурда ган.

Астиаг

Гој өз халгым башымы кәсиб низәјә гахсын,
Мејидими гурдлара, көпәкләрә бурахсын,
Лакин јабанчы орду ат сүрмәсин Аррана
Јадлара әздирмәрәм халгымы гана-гана.

Сәртач

Бу горхулу хәбәрләр кәрәк кизлиндә гала,
Бу барәдә бир кәлмә данышмајын Марала.

Астиаг

Бу тәдбирләр јарамаз, чағыр Бәһмәни, Сәртач!
Тачы сахламаг үчүн о тапар мәнә әлач.

Сәртач

(күлүр)

Јүз әлли беш јашы вар, Бәһмәндә нә галмышдыр?
Шаһым, онун фикри дә, әгли дә гочалмышдыр.
Инанма көһнә башда тәзә фикир јерләшә,
Бир гоча нә ејләсин бу ганлы кешмә-кешә?

Астиаг

Бәһмән Фәрһад дөврүнүн ән мәшһур вәзиридир,
Гочалса да, өлсә дә тәдбирләри диридир.
Јанылма! О гочада дәрин тәчрүбә вардыр,
Сијасәтдә удузмаз ән бөјүк сәнәткардыр.

Сәртач

Бу күн-сабаһ өлкәдә бөјүк туфан гопачаг
Биз бу күнүн өзүндә кәрәк сәрһәди ачаг.

Астиаг

(ачыгланыр)

Данышма, әмр едирәм, кедиб Бәһмәни чағыр!

(Өз-өзүнә)

Тәхтим нә гәдәр мүдһиш, тачым нә гәдәр ағыр.

(кедир, сәһнә бош галыр)

Чејран

(Дәмирлә бәрабәр кәлир)

Дурма, Фәрамәрзә тез апар хәбәр
Сараја кәлмәсин өлдүрәчәкләр.
Сөјлә бир мачәра дүзәлтмиш Сәртач
Нә гәдәр кеч дејил бу өлкәдән гач.
Тез кет, бу хәбәри тә'хирә салма!

Дәмир

(сүр'әтлә кедәркән)

Бу саат кедирәм, никаран галма!

Чејран

(тәк галыр, башыны сарајын диварына сөјкәјиб дајаныр)

Хошбәхт сајылардым онунла бир күн,
Отуруб данышмаг олсајды мүмкүн.
Ачардым гәлбими о гәһрәмана,
Аларды бурадан мәни бир јана.
Бу горхунч сарајдан олардым азад,
Ону севә-севә өмр едәрдим шад.
Мән дә хош күн көрүб, мән дә күләрдим,
О мәни севсәјди даһа нә дәрдим.

(кәлиб күзкүјә бахыр)

Мән ондан көзәләм, лакин нә фајда.
Кәниз сәсләјирләр мәни сарајда.

Шаһмар

(ики нәфәрлә дахил олур)

Бағлајын бу хаин гызын голуну,
Дурмајын апарын зиндана буну!

Чејран

(голларыны ирәли тутур)

Бағлајын, нә етсин көмәксиз бир гыз
Сиз бунун үчүн дә јаранмышсыныз.

Апарырлар.

Сәртач

(Пәрдәнин далындан чыхыр)

Сарајлар ган севир, сијасәт гурбан,
Саатда бир дона кирмәсә инсан —
Һәјат сүрә билмәз сарајда рәһәт.
Фәлакәт кәтирир бә'зән сәдагәт.

Астиагын сәси кәлир, Сәртач кечир пәрдәнин далына

Астиаг

(Гадыны Бећназа)

Сәнин гәдәминлә күлмәди бәхтим,
Тәһлүкә алтында галыбдыр тәхтим,
Нәләр чәкмәмишәм сән кәлән күндән,
Көрмүшәм мин кәдәр кәдәр үстүндән.
Рәфтарын, көфтарын мәни гылмаз шад,
Дүзәлтдин нәһајәт сарајда фәсад.
Нә јаманлыг көрдүн бу һөкмүранда,
Иштирак еләдин кизли үсјанда?
Сәнә евләнмишәм мән севә-севә
Сән дә мәни севиб кәлдин бу евә.
Инди даныш көрүм нәдир бу үсјан?
Вердин өз әринин гәтлинә фәрман.

Бећназ

(тәәччүблә)

Нәдир бу мачәра, нәдир бу фитнә,
Кимин сәнәтидир бу бөһтан јенә?
Севирәм сәни мән үрәкдән, чандан,

Инан хәбәрим јох, кизли үсјандан.
Шадлығынла шадам, гәминлә гәмкин,
Јохдур сәнә гаршы үрәјимдә кин.
Бир гәдәр фикирләш, нәдир бу тәһгир?
Бу ачыг мачәра, бу гара тәдбир—
Бөјүк фәлакәтин зәминәсидир,
Фәлакәт сәсидир, өлүм сәсидир.
Бир гәдәр зәифдир сәнин ирадән.

Астиаг

Достуму чох көзәл таныјырам мән,
Шад етмәди сәни бу вар, бу дөвләт,
Тапарсан өзүнә чәнубда рәһәт.
Гијмәт вермәмисән бу даш-бу гаша
Чыхыб кет бир гәдәр чәнубда јаша.

Бећназ

Даш-гаша вермирәм о гәдәр гијмәт,
Кәтирмиш бу евә мәни мәһәббәт.
Кедирәм, өзүнә галсын даш-гашын.

(кедир).

Астиаг

(Онун далынча)

Хаин фикирләрлә долудур башын.

Сәртач

(пәрдәнин далындан чыхыр)

Шаһлыға мәхсусдур белә ирадә,
Дејилдир ирадән, тәдбирин садә.
Әкәр истәјирсән бөјүсүн өлкән,
Ајсори шаһынын гызына евлән.
Тәкчә бир гызы вар, јохдур вариси
Өлүрсә галачаг шаһыма ирси.
Гызына да сөз јох һүсн-чамалда,
Камала чатмышдыр бу гыз камалда.

Сәртач Ајсори падшаһынын гызы Бебанын ипәк үзәриндә чәкилмиш шәклини көстәрир.

Астиаг

(Шәклә диггәтлә бахыр)

Чох көзәл тәдбирдир бу тәзә тәдбир.

Сәртач

(рәсми лазымынча көстәрир)

Бу һүсн-чамала јахшы бахын бир.
Бу гыз бир афәтдир Бабилистанда,
Бөјлә күл тапылмаз һеч күлүстанда.
Дәчләнин гојнунда доғулмуш бу гыз,
Көзүндә парлајыр шәфәгли улдуз.
Ираг кечәсидир гара сачлары,
Дәрс алмыш бојундан сәрв ағачлары.
Ләбләри чичәкдир, нәфәси әтир,
Шаһым, бу алмасы сараја кәтир.

Астиаг

(диггәтлә бахыр)

Беһназдан көзәлдир јарашығында.

Сәртач

Санки сүд гојулмуш ај ишығында.
Бах нәји анладыр шаһәнә гашы,
Бир чүт гылынч вуруб күнәшә гаршы.
Зәррәчә ејби јох бој-бухунунда,
Чох шаһлар чан гојмуш онун јолунда.
Һүсндә мисли јох, чамалда тәкдир,
Сијасәт ишиндә сәнә көмәкдир.

Астиаг

Сабаһдан дүзәлдин бөјүк бир һеј'әт
Гызын атасына көндәрин хәл'әт.
О разылыг версә бу издивача,
Олачагдыр бизим башымыз уча.

Сәртач

Мәликән нә олсун?!

Астиаг

Орасы асан,
Кәрәк бу күн ону јола саласан.

(кедир)

Сәртач

(Онун далынча)

Бу күн мәликәни говуб јола сал,
Сабаһ дөјүшәчәк чәнубла шимал.

Пәрдә

ҮЧҮНЧҮ ШӘКИЛ

Астиаг падшаһын тој мәчлисидир. Гызлар вә мө'бидләр дуа охујурлар. Шаһ өз ә'јанлары вә баш мө'бидләри илә дахил олур. Мәчлисин бир тәрәфиндә од јаныр.

Мө'бидләр вә гызлар

Мүгәддәс од, сахла бизи Әһримәнин бәласындан,
Сәдагәтдән, әдаләтдән ајрылмасын гоча инсан.
Мүгәддәс од, өз нурунла јандыр шәр'ин ганатыны,
Бөјүк Һөрмүзд, ишыгландыр инсанларын һәјатыны.
Сән еј Зәрдүшт, бәндәләрин башына өз нуруну сач,
Инсанларын үрәјиндән беһиштә бир пәнчәрә ач.

Дуа гуртарыр, һамы ода сәчдә едиб галхыр. Гызлар одун әтрафында мүгәддәс рәгс ифа едирләр. Рәгсдән сонра баш мө'бид одун гаршысына пәрдә салыр.

Астиаг

(мәчлиси көздән кечириб вәзири Сәрчачдан сорушур):

Кимдир бу кәләнләр?!

Сәртач

Бәли һөкмдар,
Арран ә'јаныдыр сағда дуранлар,
Сол тәрәфдәкиләр кәлмиш чәнубдан,
Екбатандан кәлмиш беш нәфәр ә'јан.

Астиаг

Бәрдәдән ким кәлмиш, һаны Фәрамәрз?

Сәртач

Дә'вәт едилмишдир, нәдәнсә кәлмәз,
Оддан үз чевирмиш өз һәјатында,
Дејилдир о сәнин һөкмүн алтында.

Астиаг

Фәрамәрз севмирсә севмәсин мәни,
Дүшмәним дә олса севир вәтәни.
Бәһмәни көрмүрәм,

Сәртач

Едилмиш дә'вәт.
Кәлмәмиш, ајдындыр мәнә һәгигәт.

Фәрамәрз, Горхмаз вә Дөнмәз өз адамлары илә дахил олуб отурурлар.

Астиаг

(галхыб данышыр)

Бу мүгәддәс торпағы тапшырыб бизә Јездан,
Доғрулуг, гәһрәманлыг мирасдыр бабамыздан.
Јахшылыгла танынмыш Зәрдүштүн гоча јурду,
Бунунла да бабамыз Арран тахтыны гурду.
Тәмиз ганла ачырам мән өз гәлбими сизә,
Бир мәликә лазымдыр бизим бу өлкәмизә.
Бөјлә гәрар вермишдир Һөрмүздүн ирадәси,
Олсун мәним мәликәм Ајсору шаһзадәси.
Бу гоһумлуг халгыма сәадәт верә бәлкә,
Бир дә бөјүк вәтәним һисс етмәсин тәһлүкә.

Гадынлар, гызлар Астиагын тәзә мәликәси Бебаны дахил едирләр. Мө'бидләр вә гызлар әввәлки дуаны охујурлар. Баш мө'бид мүгәддәс одун гаршысына салынан пәрдәни көтүрүр.

Гызлар вә мө'бидләр

Мүгәддәс од, сахла бизи Әһримәнин бәласындан,
Сәдагәтдән, әдаләтдән ајрылмасын гоча инсан.
Мүгәддәс од, өз нурунла јандыр шә'рин ганатыны,
Бөјүк Һөрмүзд, ишыгландыр инсанларын һәјатыны.
Сән еј Зәрдүшт, бәндәләрин башына өз нуруну сач,
Инсанларын үрәјиндән беһиштә бир пәнчәрә ач.

Гызлар мүгәддәс рәгси битирдикдән сонра мәликәни Астиагын тахты илә јан-јана гојулан күрсүнүн үстүндә әјләшдирирләр. Мәчлисдә оланлардан һеч бириси мәликәјә тә'зим етмир, Астиаг чыхылмаз бир вәзијјәтдә галыр.

Сәртач

(галхыр)

Һәр кәсин алнындан охунур шадлыг,
Јенидән халгымыз тапыр азадлыг.
Сүзүлүр көзләрдән дәрин бир севинч,
Мәмләкәт бунунла јашајачаг динч.
Басгын олмајачаг Дәчләдән Күрә,
Халг әзилмәјәчәк көз көрә-көрә.
Достлуг јарадачаг тәзә издивач,
Һәрбә галмајачаг бир дә ehтијач.
Үрәкдән разыјыг бу издивача,
Лајигдир мәликә бу тәхти-тача.

Мәчлисдә оланлар бу сөзләрә е'тина етмир, һамы Фәрамәрзин тәрәфинә бахыр.

Фәрамәрз

(галхыр)

Мәмләкәтин адындан данышмаг даһа бәсдир,
Мәнчә Арран халгыны иғфал етмәк әбәсдир.
Вермәз бу издивачлар Арран халгына шадлыг.
Сиз дүнәнки дүшмәндән көзләмәјин азадлыг.
О даш-гаша бүрүнән санмајын мәликәдир,
Арран тахтына дүшән бир силинмәз ләкәдир.

Астиаг

(Ачыглы)

Фәрамәрз бу нә сөздүр? Дедикләриндән утан!
Нә үчүн сөјләјирсән гајынатама бөһтан?!
Гәһрәмансан билирәм, гылынчдан, охдан даныш,
Сијасәт ишләрилә дејилсән һәлә таныш.

Фәрамәрз

Сијасәтлә танышам, бу тәнтәнән, бу тојун,
Сәртачын дүзәлтдији ән горхулу бир ојун.
Лакин газанмајачаг вәзирин бу ал-вердә,
Бөјүк Фәрһадын ганы галмајачагдыр јердә.
Шаһим, Ајсориләрдән алмајынча интигам,
Јәздана анд ичирәм сакит олмајачағам.

Сәртач

(Фәрамәрзә)

Нәзакәт јахшы шејдир, нә тәнтәнә, нә ојун?
Дөвләт үчүн бөјүк бир мә'насы вар бу тојун!
Иттифага кирирләр бөјүк, кичик дөвләтләр,
Бир-биринә гошулур өлкәләр, мәмләкәтләр.
Биз галырыг ортада нунун нөгтәси кими.

Астиаг

(мәчлисә)

Еј мәним ә'јанларым, анлајын нијјәтими.
Кизлин сијасәт јохдур, башладығым ишләрдә,
Халгымыз јорулмушдур бу узун дөјүшләрдә.
Кәрәк динчини алсын бир гәдәр Арран аты,
Зәфәр гарталларынын динчәлсин гол-ганаты.
Сијасәт тәләб едир бир гәдәр галын динчә,
Каманлары бәркидин, сығал верин гылынча.

Фәрамәрз

Дөјүш сәнәткарлары евиндә јашамаз динч,
Тез пасланар, һөкмдар, гынында галса гылынч.
Кәрәк јәһәр алтында дурсун Арран атлары,
Пәрваз етмәсә гартал сүстләшәр ганатлары.

Беба

(Галхыб данышыр)

Вахт икән бу һәгарәт дүзәлмиш бизим үчүн,
Кәләчәк јенә бир күн күнәш атәшә үстүн.
Тәһгирлә гаршыланды кәтирдијим азадлыг,
Тәгдир едилмәмишдир сизә вердијим шадлыг.

Фәрамәрз

Бу да бир тәзә хәбәр, әсирликдә азадлыг!
Һеч кәсә лазым дејил кәтирдијин бу шадлыг.

Астиаг

(Гышгырыр)

Бағлајын голларыны, кәсин бунун сәсини,
Бир даһа һүзурумда чыхармасын сәсини!

Гошун сәркәрдәләри јерләриндән һәрәкәт едәркән Фәрамәрз, гардашы Дөнмәз, әмиси оғланлары Горхмаз вә саирләр гылынчларыны гынындан чыхарырлар. Гызлар тәзә кәлини көтүрүб кедирләр, Сәртач гачыр.

Фәрамәрз

(Астиага)

Нә гәдәр вар гылынчым, бағланмајачаг бу гол,
Һөкмдарым, инди сән, өз голундан ајыг ол!
Сатылмајачаг вәтән нә гәдәр вар нәфәсим,
Галдырачаг ајаға, Арран халгыны сәсим.
«Атлан» десәм долачаг ат белинә арранлы,
Мән халгымын достујам, дејиләм әли ганлы.

Астиаг

Әмр едирәм, Фәрамәрз, тах гылынчы гынына!

Фәрамәрз

Чохлар чыхыб сынагдан, сән дә бахтыны сына!

Марал

(Кәлиб гылынчы Фәрамәрзин әлиндә көрүр)

Бу сарај сәнин үчүн дөјүш мејданы дејил.
Марал сәнә әмр едир, Фәрамәрз, кери чәкил!
Фәрһадын нәвәсијик, ачиз санмајын бизи,
Сарајдан дишары чых сынајаг бәхтимизи.

Фәрамәрз

Халг адындан дејирәм, лакин тәк бир нәфәрәм,
Лазым кәлирсә бу күн гылынчымы чәкәрәм.
Сарај гулдурларыны јыхарам тәмәлиндән
Өз халгымы аларам сәртачларын әлиндән.
Чәтиндир бөјүк халгы ајаг алтына салмаг,
Бахын, нә гәдәр күлүнч, өлкә вериб гыз алмаг.

Фәрамәрз гылынчы јеринә тахыр, Марала баш ендириб кедир

Астиаг

(Ә'јанлара)

Ә'јанлар, сиз дә кедин, мәни раһат бурахын,
Бөјүк Һөрмүзд көмәк вер, боғур мәни бу ахын.
Сал мүгәддәс нуруну әһримәнләри јандыр,
Еј јахшылыг танрысы, бу үсјаны дајандыр!

Марал

(падшаһа)

Ирадәсиз һөкмдар, ирадәсиз падишаһ!
Олмасајдын сән мәним доғма гардашым һәркаһ,

Мән дә силаһ көтүрүб үсјана гошулардым.
Мүгәддәсләр јығылыб етсә дә сәнә јардым,
Инан, гардаш, јенә дә сөнмәјәчәк бу үсјан,
Чүнки бу үсјанлары сән өзүн јарадырсан.

Астиаг

Сәнин дедикләрин дә мәнә бөјүк јарадыр,
Бачым, сән анламырсан үсјаны ким јарадыр.
Вермәмишәм сәни мән елә бир рәиҗјәтә,
Көзәллијиндир сәбәб бу күнкү фәлакәтә.
Бәдбәхтәм, дәрдләримдән дејилсән мәним акаһ,
Сәнин үстүндә күсмүш мәндән нечә падишаһ.

Марал

Сәһв етмә! Фәрамәрзин јох үсјандан хәбәри,
Вәзириндир јарадан бүтүн кешмә-кешләри.

Астиаг

Вәзирим хаин дејил, нә етсин севир сәни.

Марал

Онун е'тирафыдыр јарадан бу фитнәни.

Астиаг

Фәрамәрз мәһв олса да чәкмәјәчәк сәндән әл.

Марал

Ону рәдд еләсәм дә төрәтмәз сәнә әнкәл.
О дејир јад бир гыза сатма бизим өлкәни,
Кет кәтир сарајына өз кечән мәликәни.

Астиаг

Кәтиррәм мәликәни, лакин бир чәтинлик вар,

Марал

Нә чәтинлик де көрүм?

Астиаг

Сәни истәр Шәһријар.

Марал

Дүнја гурулмамышдыр тәк Маралын үстүндә,
Нә үчүн бир һәрисә сатырсан мәни күндә?

Мәни каһ Фәрамәрзә, каһ Сәртача верирсән.
Марал сәниндир — дејә чәбһәјә көндәрирсән.
Инди дә Шәһријардыр јер үтан нәзәриндә,
Сијасәтләр гурулмаз бир гызын үзәриндә.

Астиаг

Шәһријара верәрәм, тахты вар, тачы вардыр.

Марал

Тахты-тачы да олса, ачиз бир һөкмдардыр.
Бир ирадә көрмәдим нә онда, нә дә сәндә,
Ики ачиз һөкмдар, Фәрһадын өлкәсиндә,
Һөкмүранлыг едәрмиш...

Астиаг

Данышма даһа бәсдир!
Шәһријара кедирсән, е'тиразын әбәсдир.

Марал вә Астиаг кедир, Сәртач башыны пәрдәдән чыхарыб мәчлисә бахыр.

Сәртач

Шәһријары бурадан говмушам нечә кәрә,
Јенә дә говачағам, шаһзадә кетмәз әрә.

Шаһмар

(кәлир)

Сизи көрмәк истәр нүмајәндәләр.

Сәртач

Кәлсинләр! Бәһмәнә вердинми хәбәр?

Шаһмар

Бәли, вердим хәбәр.

Сәртач

Кедә биләрсән.

Шаһмар

(кедир)

Инди кәлсин көрүм нә дејир Бәһмән.
Шаһмат тахтасыдыр бу күнкү һәјат,
Чох шаһлар сәһнәдә галачагдыр мат.

Сијасәт ән бөјүк сәнәткарлыгдыр,
Һәр кәсдә бу сәнәт бир аз артыгдыр
Шаһмат сәһнәсини о позачагдыр,
Сијасәт билмәјән удузачагдыр.

Нүмајәндәләр дахил олурлар.

Һаман

Биз јола дүшүрүк мөһтәрәм вәзир,
Достларына көрә фәрманын нәдир?

Сәртач

Мәндән падишаһа апарын салам,
Онун һәр әмринә вермишәм әнчам.
Туфан гопармышам Азәрбајчанда,
Һәр тәрәф од тутуб јаныр үсјанда.
Арран мәмләкәти дәјмиш бир-бирә,
Фәрамәрз гојубдур силаһы јерә.
Доғрудур, халг үчүн вәтән әзиздир,
Орду чох олса да сәркәрдәсиздир.
Падишаһ Бебаны кери гајтарды,
Сарајда белә бир дүшүнчә варды:
Шимала гајытсын дүбарә Беһназ
О гајытмыш олса ихтилаф галмаз.
Падишаһ истәрсә мәгсәдә варсын
Беһназы чәнубдан алыб апарсын.

Нүмајәндәләр видалашыб кедирләр.

Бәһмән

(Дахил олур, Сәртач ону һөрмәтлә гаршылајыр)

Һаны бәс һөкмдар?

Сәртач

Кәләр бу саат.
Әјләшин бир гәдәр бурада раһат.

(Онун голундан тутуб әјләшдирир)

Бәһмән

Гочалыг, јорғунлуг ади бир ишдир,
Фикир јорғунлуғу даһа мүдһишдир.
Һөкмдар чох кәнчдир, дүшмәнсә намәрд,
Биздә иттифаг јох, бу да бөјүк дәрд.
Милли гүрурумуз ајаг алтында,

Һәр кәс лагеjддир өз һәjатында.
Башлар, әгидәләр, рә'jләр мүхтәлиф,
Һәр шеjдә бир боjа, һәр шеjдә тәһриф.
Вичдан мәһкәмәси дүшүбдүр күчдән,
Һәр кәс вичданыны сатыр бир учдан.
Jаланчы дежирләр доғру данышсан,
Халг сәни анламаз хежрә чалышсан.

Сәртач

Издивач позулду, бу да тәһлүкә,
Тәһгирлә гајыдыб кетди мәликә.
Кетди пис хәбәрлә нүмајәндәләр,
Ајсори шаһына јетсә бу хәбәр,
Нә олар һалымыз?

Бәһмән

Горхма онлардан.

Сәртач

Фәрамәрз сарајда гопарды туфан,
Гылынчлар јербәјер чыхды гынындан,
Марал кәлмәсәјди төкүләрди ган.

Бәһмән

Афәрин Фәрамәрзә, гәт'и бир аддым атмыш,
Фикирләрдә, башларда о бир дөнүш јаратмыш.
Үсјанлар, кешмә-кешләр битир бунунла гисмән,
Сәнин өзүн дә, Сәртач, чох көзәлчә билирсән
Битмиш ајсориләрин чаһанкирлик дөврәси,
Инди мејдана чыхыб Кежхосров мәсәләси.
Сијасәтләр дәјишир, гоча Иран дирчәлир,
Гоншумузда надинч бир дөвләт вүчуда кәлир.

Сәртач

Мөһкәм дура билсәјди өз сөзүндә һөкмдар,
Кежхосров гаршысында јарадардыг бир һасар.

Бәһмән

Иттифаг дүзәлтмишдир ајсориләрлә Иран,
Онларын икисин дә дөјәчәк бир күн Арран.
Нә гәдәр Бәһмән сағдыр, удузулмаз бу шаһмат,
Әкәр садиг вәзирсән, чалышыб бирлик јарат.

Сәртач

Сүлһпәрвәр бир вәзир олдуғуму билирсән.

Бәһмән

Дүшмәниндән гыз алсан гәт'и сүлһә дә кирсән,
Архандан вурачагдыр, әлә дүшүнчә фүрсәт.
Бир дә јадында галсын сөјләдијим һәгигәт:
Дост олмаға чалышар, ачизләшинчә дүшмән,
Дәјиш сијасәтини, таныјырам сәни мән.

Астиаг

(Ә'јанлары илә бәрабәр бахил олур,
Бәһмәнин әлиндән өпүр)

Тәчрүбән бөјүкдүр тәчрүбәмиздән,
Мүшкүлдә галмышам, тут әлимиздән.
Сәнин тәдбиринлә бабамыз Фәрһад,
Тарихдә бурахмыш силинмәз бир ад.
Сән бөјүк хидмәтләр көстәрдин бизә,
Ордумуз ат сүрдү Орта дәнизә.
Араздан Дәчләјә, Күрдән Фәрата,
Бабамла бәрабәр минәрәк ата —
Јенилмәз бир дөвләт дүзәлдә билдин.
Инди бәс нә үчүн кери чәкилдин?
Вәтән тәдбиринә, фикринә мөһтач.

Бәһмән

Халга миннәтдардыр башындакы тач,
Тәдбирлә верилир тачлара зинәт.
Даш-гаш учуз шејдир, јох онда гијмәт,
Халгын гүввәтидир тачы јүксәлдән.

Астиаг

Сөјләјин нә едим, ағыллы Бәһмән?

Бәһмән

Тәслим ол бу халгын ирадәсинә
Халгын сәс вермәзсә сәнин сәсинә —
Олмаз сәнә јардым бу тахтү тачдан,
Бириси алтундан, бири ағачдан.
Халгына арха вер о чох бөјүкдүр,
Тач нәдир?! Баш үчүн ағыр бир јүкдүр.

Тач дејил башлары шәрәфләндирән,
Башдыр тачлар үчүн бөјүклүк верән.

Астиаг

Кечирәм халг үчүн ширин севкимдән,
Атарам Бебаны өз үрәјимдән.

Бәһмән

Чох ширин кәлмәсин сәнә севкиләр,
Бә'зән бал ичиндә верилир зәһәр.
Бахма ки, күлләри гохулар инсан,
Күлдә дә зәһәр вар әтрини алсан.

Астиаг

Башга мәгсәд үчүн сәни чағырдым,
Мүшкүлдә галмышам вер мәнә јардым.
Алдатмыш Фәрамәрз нанкор бачымы,
Саһибләнмәк истәр тахти-тачымы.

Бәһмән

(күлүр)

Сарај мачәрасы, бу мәнә ајдын,
Буну өзләриндән хәбәр алајдын.

Астиаг

Нәји хәбәр алым, бу бир һәгигәт.

Бәһмән

Һәгигәт донуна кирән хәјанәт
Даһа горхулудур, даһа мүдһишдир,
Бу ишләр сарајда дүзәлән ишдир.
Тачлар әтрафында рәгс едәр фәсад,
Һеч башы бу тачлар етмәмишдир шад.
Мүгәссир дејилдир бу ишдә бачын,
Кимләрә лазымдыр сәнин бу тачын?
Јохдур Фәрамәрзин хәбәри бундан,
Бир һијлә гохујур һәмин ојундан.

Сәртач

Јығынчаг дүзәлтмиш мешәдә онлар,
Шаһы өлдүрәчәк һаман мәл'унлар.

Астиаг

Хәјанәт дүшүнүр мәнә о напак,
Гадыным да орда етмиш иштирак.
Чаријәм дә мәнә өлүм һазырлар,
Сәнин бу ишләрдән нә хәбәрин вар?

Бәһмән

Ичиндән чүрүјәр бөјүк ағачлар,
Сарајда алыныб сатылар тачлар.
Зәрәрли алвердир бу алыш-вериш,
Сарајда гурулмуш бу горхулу иш.

Сәртач

Һөкмдар, бу сөзләр гара бир бөһтан,
Харичә диггәт вер, горхма сарајдан.

Бәһмән

Чағыр Фәрамәрзи, данышаг бурда,
Көрәк дүшмән кимдир бу ана јурда.

Астиаг

(Сәртача)

Чағыр кәлсин көрүм нә истәр мәндән.

Сәртач

(Тә'зим едир)

Сәдагәт көзләмә шаһим дүшмәндән.

Астиаг

(Ачыглы)

Кет чағыр дејирәм, данышма әбәс,
Бәһмән дуран јердә сән сәсини кәс.

Сәртач тә'зим едиб кедир.

Бәһмән

Шаһым, јад гызындан узаглаш, әл чәк,
Халгын гејрәтлидир, сәни гојмаз тәк.
Кәтир сарајына өз мәликәни,
Бунунла бағышлар вәтәнин сәни.

Астиаг

Лакин инадлыдыр шаһзадә Бәһназ
Тәһгирлә говмушам, даһа барышмаз.

Бәһмән

Севки бир күнәшдир, инадса бир гар,
Бир гыз нә гәдәр дә олса инадкар
Севки гаршысында баш әјәчәкдир
Инадса гар кими әриjәчәкдир.

Сәртач

(Кәлиб бу сөзләри ешидир)

Чәнубун нә кими гијмәти вардыр,
Кејхосрова гаршы мөһкәм һасардыр.
Бир көкүн үстүндә көјәрмишик биз,
Гардаш шәһәрләрдир Сабәјел, Тәбриз.
Онлар севир бизи үрәкдән, чандан.
Бир елдир ајрылыб Азәрбајчандан.

Шаһмар

(Кәлиб баш ендирир)

Фәрамәрз һазырдыр, әмриниз нәдир?

Бәһмән

(Астиага)

Сахлама гапында ону мүнтәзир.
Чағыр һүзуруна сәмимијјәтлә
Гәлбини әлә ал бөјүк һөрмәтлә.

Сәртач

(јалварыр)

Амандыр һөкмдар, күзәштә кетмә,
Учасан бу гәдәр тәнәззүл етмә!
Бунунла һөкумәт јашамаз һејһат,
Дүшмәнә чәза вер, доста мүкафат.

Бәһмән

(Титрәјә-титрәјә галхыр)

Достлар чәзаланыр сарајда бә'зән,
Не'мәтләр ичиндә бәсләнир дүшмән.
Асланлар говулар абаданлыгдан,

Галар түлкүләрә сарајда мејдан.
Чејран јувасында јатар әждаһа,
Девләр фәрман верәр сарајда шаһа,
Тачын көлкәсиндә балалар шејтан,
Илан баш чыхарар тахтын алтындан.
Маһәраны севир сарај нәдәнсә,
Фитнәсиз јашамаз сарајда кимсә.

Астиаг

(Мәчлисә)

Бәһмәнлик учадыр падишаһлыгдан,
Лакин Бәһмән олмаг дејилдир асан.

Бу әснада Фәрамәрз өз адамлары илә кәлиб тә'зим едиб дајанырлар.

Бәһмән

Бөһтан гучағында чырпыныр заман.
Һәр күн бир фәлакәт доғур асиман.
Бәшәр бир-биринин дизи алтында,
Еһтирас һакимдир халг һәјатында.
Күндә бир һәрисин әлиндә дөвран
Бу әлдән о әлә сатылыр инсан.
Дөјән дә һаг дејир, дөјүләнләр дә,
Һагсызлыг јох имиш санки бәшәрдә.
Сәвабә чеврилир бә'зән күнаһлар,
Бөјүк руһаниләр, мө'бидләр, шаһлар,
Фәргини гојмады бу күнаһларын,
Бири тач гејдиндә, о бири гарын.

Астиаг

Севки үстүндәдир бүтүн мә'рәкә,
Ешгдән көјәрир силинмәз ләкә.
Ешгдир јағ төкән бу атәшләрә,
Јол вермә, Фәрамәрз, кешмәкешләрә,
Үстүмә галдырма бүтүн өлкәни.
Бачым чох мәғрурдур, севмәјир сәни.

Сәртач

Нә едәк биз, Марал сәни рәдд етди,
Көндәрдијин елчи бош кәлиб кетди.
Гәһрәмансан, сәнә гыз әскик дејил,
Хәјалпәрәст олма арзундан чәкил.

Фәрамәрз

Нә севмәк күнаһдыр, нә дә севилмәк,
Һеч кәс дејә биљмәз севкидән ел чәк.
Күнаһ дејилән шеј вәтән сатмагдыр,
Ешидин, мән дејим кимләр алчагдыр.
Бир дүшмән гызына сатылыр өлкә,
Сәнин өз көлкәндир бу гара көлкә.

Сәртач

Охдан, гылынчдан даныш, әл вурма сијасәтә,

Фәрамәрз

Хаинәм көз јумарсам бу күнкү хәјанәтә.

Астиаг

Нә үчүн дүзәлдирсән мешәләрдә јығынчаг?

Фәрамәрз

Јахшы дүшүн һөкмдар, Фәрамәрз дејил алчаг.

Астиаг

Әглини башына јығ, тач һәр баша јарашмаз.

Фәрамәрз

Үјдурма хәбәрләрдир һөкмдар дүшүн бир аз.

Астиаг

Нә үчүн дүзәлмишдир мәнә гаршы бу үсјан?
Нә үчүн өз шаһына зәһәр верирди Чејран?
Сәнин бу гара севкин бүтүн өлкәни јыхды.
Мәләкәм дә нәһајәт тахтыма хаин чыхды.

Фәрамәрз

(Тәәччүблә)

Нә тахт, нә тач, нә Чејран, нә зәһәр, нә јығынчаг?

(Бәһмәнә)

Бәһмән, диггәт вер буна, зүлмә, хәјанәтә бах!

Астиаг

Бир кәсә деməмишəм, бу дəрд боғурду мəни,
Кəтирин һүзурума о хаин чаријəни.

Сүкут башланыр. Чејраны голлары бағлы, сачлары дағыныг бир һалда кəтирирлəр.

Фəрамəрз

Будурму шаһ өлдүрəн, будурму тəзə гурбан?

Сəртач

Бəли! Хаин чаријə шаһын гатили Чејран.

Чејран

Нəдəн јерим олмуш бу гара зиндан,
Сəртач нə истəјир кəндли гызындан?
Дејир билмədијин сөзлəрдəн даныш,
Мачəраја гошул, бөһтана чалыш.

Фəрамəрз

(Ачыглы бахыр)

Утанмасајдым кəр Бəһмəн бабадан,
Ачардым сарајда тəзə бир туфан.
Бир сел ахыдардым бурада гандан,
Нə бөһтан галарды, нə бөһтан атан.

Бу əснада Марал кəлир, Фəрамəрзи динлəјир.

Бу Марал, бу да мəн, гој десин дүшмəн
Нə заман јығынчаг дүзəлтмишəм мəн?

Марал

(Сəртача ачыгланыр)

Мəн һеч кəсин дејиләм, мачəрадан əл көтүр,
Əл чək һијlələриндəн, бəсдир јериндə отур.
Фəрамəрзлə олмамыш мəним əлагəм һəркиз,
Де көрүм нəдəн өтрү зинданда јатыр бу гыз?

(Астиага)

Де көрүм нə сəбəблə ајрылдын мəликəндəн?
Гијмətли бир чəваһир чыхыб кетди өлкəндəн?

Сəртач

(Падшаһа тə'зим едир)

Бөјүк ханədана сədагətим вар инан,
Јалварырам һөкмдар, азад ет мəни бурдан.
Нə едим бу сədагət олмамышдыр нəзəрдə,
Һəгигətин үстүнə чəкилир гара пəрдə.

Марал

Əл чək һијlələриндəн, гој бу халг јашасын динч,
Фəтһ ејləməз гəлбими, нə тədбир, нə дə гылынч!

Марал чəкилиб өз јериндə отурур.

Бəһмəн

Даим чала-чухурдур кечдијимиз күчələр,
Горхулу күчələрдəн тək кечə билməз бəшəр.
Фəлакət сəни изləр көлкəн кими, ајыг ол,
Учурумдур, өлүмдүр тə'гиб ејlədијин јол.
Бир-биринин əлиндəн јапышмалыдыр инсан,
Тутмасалар голундан чох тез јыхылачагсан.
Сиврим чағдыр дүнјада ајаг гојдуғумуз јер,
Тək јашамаг чətиндир, бир-биринə арха вер!

(Марала)

Раһат јашајачагдыр бир-бирини севənləр,
Галиб чыхар севкијə, силаһа күвənənləр.

Марал

Билмəјənləр əлиндə гылынч садə дəмирдир,

Бəһмəн

Доғрудур, гылынчы да сənətkарлыг ишlədир.
Əсримиздə Фəрамəрз ən бөјүк сənətkардыр,
Дөјүш мејданларында шаны-шөһрəти вардыр.

Марал

Бəһмəн баба, көзəлдир вердијин нəсиһətин,
Гијмətли бир инчидир, һəр кəлмəн, һəр сөһбətин.
Сənətə гаршы вардыр, мəндə дəрин мəһəббət,
Мəһəббət дедијим сөз севки дејилдир əлбət.

(Марал салондан чыхаркəн Фəрамəрзə мүрачиət едир)

Гət'и сөз верə билмəз һазырда сənə Марал,
Кələчəјин сиррини игбалындан хəбəр ал!

(Марал кедир, Фəрамəрз она баш ендирир)

Фәрамәрз

Тәһгир үчүн мән јохса едилдим бура дә'вәт?
Тәһгирлә гаршыланыр илаһи бир мәһәббәт.
Варлығымда силинмәз бир хатирә бурахды,
Севкиләрим әријиб көз бәбәјимдән ахды.

Астиаг

Гәмкин олма Фәрамәрз, бағышлајырам сәни,
Гуртар тәһлүкәләрдән јашадығын вәтәни.
Кет һазырлан јола дүш, чәкинмә бу сәфәрдән,
Севки дә, мәһәббәт дә асылыдыр зәфәрдән.

Фәрамәрз

Бөјүк мәрһәмәтиндән чох разыјам һөкмдар,
Сәфәрә чыхмаг үчүн анчаг ики шәртим вар:
Сәртачы гов сарајдан, әтрафыны тәмизлә,
Јад гызындан әл көтүр, халгын јолуну излә.

Астиаг

Шәртләрин гәбулумдур, инан мәнә Фәрамәрз!

Фәрамәрз

(Дөнмәзә)

Сабаһ јола дүшүрәм, һазырлыг көрүн, Дөнмәз.

Бәһмән

(Галхыб Фәрамәрзи өпүр)

Марал сәни севмәсин, өз халгын севир сәни,
Кет оғлум әсирликдән хилас елә вәтәни.
Бәһмән бабан әмр едир, јәһәрләнсин атыныз,
Һәр күләк гыра билмәз, поладдыр ганадыныз,
Атлан! Сөјлә Ширванын, Гарабағын елинә,
Чыхсын лачын икидләр көһлән атын белинә,
Арран бајрағы галхсын Бабәкин гәл'әсинә.

Фәрамәрз

(падшаһа)

Онда кәлиб гулаг вер, шаһым, аман сәсинә,
Мәғлуб олмаз өлкәмиз, халгыны јахшы таны,
Голу бағлы кәтиррәм бура гајынатаны.

(Чејраны көстәрир)

Анчаг әбәс сахладын зинданларда бу гызы,
Үчүнчү шәртим будур, бурах о күнаһсызы.

Астиаг

(Шаһмара)

Инди ки күнаһсыздыр ачын гызын голуну!

Чејран

(Падшаһа тә'зим едир)

Һөкмдар, бу кәнизин азмамышдыр јолуну.

Фәрамәрз вә башгалары бир-бир кәлиб Бәһмәнин әлиндән өпүр вә падшаһа баш ендириб салондан чыхырлар.

Бәһмән

(Галхыб кетмәк истәркән падшаһа дејир)

Сарај һијләсиндән өзүнү көзлә,
Һәгигәт көрүнмәз сән бахан көзлә.

(кедир).

Астиаг

(Бебанын шәклини чыхарыб бахыр)

Севкимизә гаршы чыхан бу үсјан,
Доғду бизим үчүн әбәди һичран.
Севки гијмәтлидир чандан, һәјатдан,
Һәр түкүн баһадыр бу каинатдан.
Етмәсин бу көзләр мәни мәзәммәт,
Мән сәни севирдим, гојмады милләт.
Бөјүкдүр һичранын чәкилмәз дәрди,
Сәни сахласајдым тачым кедәрди.
Севки бир һәвәсдир, тез унудулур,
Нә едим, көзәл гыз, вәтән мәһв олур.

Астиаг бир гәдәр фикрә кедәндән сонра шәкли ики әлләрилә тутуб дәдагларына апарыр вә өпүр.

Әл чәкдим мән артыг ширин севкидән,
Чәкил нәзәримдән, чых үрәјимдән.

(Шәкли чырыб атыр вә сүр'әтлә салондан чыхыр)

Сәртач

(Шаһмарла кәлир)

Сабаһдан Фәрамәрз кедир чәбһәјә,
Сән дәхи чәбһәјә кедирәм, дејә,
Фәрамәрзлә сабаһ јола дүшәрсән,
Әкәр фүрсәт тапыб ону өлдүрсән —
Ән'ам алачагсан, бөјүк бир ән'ам.

Шаһмар

Елә бил вермишәм ишә сәрәнчам.
Һәмин бу вәзифә кәлир әлимдән,
Мәмнун галачагсан бу әмәлимдән.

(кәнара)

Мән нечә өлдүрүм о пәһләваны?!
Нечә јетим гојум Азәрбајчаны?!

Сәртач

О сағ гајытмасын кәрәк чәбһәдән.

Шаһмар

Бојун гачырмырам бу вәзифәдән.
Чохлары сәрмишәм јерә бир охла
Сағлыг олса, сән дә күчүмү јохла.
Мәним сәнәтимдир бу чүрә ишләр,
Чохлары әлимдән зәрбә јемишләр.
Горхулу сәфәрдир лакин бу сәфәр,
Бөјүк ишләр бөјүк мәсариф истәр.

Сәртач

(Она бағлы бир кисә верир)

Ал, бу да бир кисә, јетәр јолуна,
Гүввәт диләјирәм сәнин голуна.
Өлмәсә Фәрамәрз тојум баш тутмаз

Шаһмар

Әмин ол, бу достун сәни унутмаз.

(Сәртач кедир, Шаһмар данышыр)

Кедирәм, бурада бир чәтинлик јох,
Варымдыр гәфилдән атылан бир ох.

Өлдүррәм ону мән дүшүнчә фүрсәт,
Игбала сәбәбдир һәмин бу хидмәт.

(кедир)

Чејран

(Пәрдәнин далындан чыхыр)

Бачарсан кет өлдүр, һијләкәр шејтан.
Өлмәмиш һәләлик, диридир Чејран!

(тәләсик кедир)

Пәрдә

ДӨРДҮНЧҮ ШӘКИЛ

Маралын отағыдыр. М а р а л отағын дивarларына гара чәкир. Отаг тә'зијә отағына бәнзәјир.

Чејран

Гәлбимә јол тапмаз, нә кәдәр, нә гәм,
Маралын гәлбини өјрәнә билсәм.
Өлмәмиш Фәрамәрз, о јәгинимдир,
Билирәм бу иши дүзәлдән кимдир.
Фәрамәрз чәбһәдән гајыдыб кәлсә,
Маралын севкиси јалан дејилсә,
Онлар евләнәчәк, бу мәнә бир дәрд,
Дүшмәним бөјүкдүр, замәнә намәрд.

Марал

(Гара палтарда кәлир)

Фәрамәрз үрәкдән мәни севирди,
Мөһтәшәм бир севки мәзара кирди.
Һеч дә инанмырам, бөјүк гәһрәман,
Олсун бир әчлафын әлиндә гурбан.

Чејран

Һадисә доғрудур, она шүбһәм јох,
Гәфилдән атылан зәһәрли бир ох —
Ону мәһв ејләмиш,

М а р а л

Јаландыр бәлкә.

Ч е ј р а н

Јаланса нә үчүн ағлајыр өлкә?!
Тутаг ки, јаландыр, нә истәјирсән,
Сән ки, Шәһријара әрә кедирсән?
Разылыг вермисән, гојулур нишан,
Дејил белә ишләр сәнә јарашан.

М а р а л

(Мәһзун бир вәзијјәтлә)

Мәни севмәсәјди өлдүрүлмәзди.

(башыны әлләри арасына алыр)

Аман, бу мүсибәт руһуму әзди!

Марала бәзәк верән гадынлар әлләриндә зинәт шејләрилә дахил олурлар, тој либасларынын һәр бириси бир гызын әлиндә, гызлар охуја-охуја рәгс едирләр.

Г ы з л а р

(Марала)

Чөһрәндән рәнк алыр чәмәндә күлләр,
Сәсиндән дәрс алыр шејда бүлбүлләр.
Мәшшатәләр вурсун чөһрәнә бәзәк,
Кејиндирсин сәни тавус гушутәк.

Рәгс едирләр.

М а р а л

(Онлары дајандырыр)

Бәсдир, чыхыб кедин, севимли гызлар,
Нәғмә сәсләриндән үрәјим сызлар.

Ч е ј р а н

Гој вәсмә чәксинләр бу гара гаша,
Бу саат хејир ишин кәләчәк баша.
Салонда көзләјир сәни күрәкән
Рүсвајчылыг чыхар, нә фикирдәсән?!

М а р а л

Чејран, јалварырам сәнә, тәләсмә!
Чәкмишдир мүсибәт гашыма вәсмә.

Ганлы көз јашындан бәзәнмиш чөһрәм,
Етмишдир бу матәм ејшими бәрһәм!

Ч е ј р а н

Сән ки, рәдд етмишдин ону, севмирдин,
Һәр кәлмә башында тәһгир едирдин?!

М а р а л

Халгын матәмидир бу күнкү матәм,
Нечә ағламајым, ағлајыр аләм?
Бу гәфил өлүмдән шадланыр дүшмән,
Намуссуз бир гызам ағламасам мән.

Ч е ј р а н

Өлмәмиш олсајды Фәрамәрз һәркаһ,
Ону севәрдинми?

М а р а л

Нә дејирсән аһ!..
О сарсылмаз үрәк јатыр гәбирдә,
Өлүм сәфәриндән гајытмаз бир дә.
Бир даһа дүшмәнләр титрәмәз һејһат,
Сәфләри дағытмаз бир дә көһлән ат.
Дүшмән гаршысында о бир гәл'әјди.
Она атылан ох өлкәјә дәјди.

Ч е ј р а н

Демәк ки, севмирдин ону бир әр тәк?

М а р а л

(Ачыглы)

Дедим ки, севмирәм, јахамдан әл чәк!
Падшаһ нәслидир, бизим нәслимиз,
Ардыр рәиијјәтә әрә кетсәк биз.
Вардыр нәслимизин шаны-шөһрәти,
Севкијә сатмарам бу әзәмәти.

Ч е ј р а н

(күлүр)

Инди ки, севмирсән нә ағламагдыр?

М а р а л

(кәнара)

Бу гыз ја һиҗләкәр, ја да ахмагдыр.
Нијә анламырсан мәни, ај надан!
Өлкәнин фикридир мәни ағладан.

Ч е ј р а н

Демәк ки, сән она кетмирсән әрә.

М а р а л

О да евләнмәсин, кәрәк бир кәрә.
Гәлбиндә јашатсын мәним севкими,
Үмидлә јашајым өләнә кими.

Ч е ј р а н

Буну сән дејирсән, о нә дејир бәс?

М а р а л

Бу өз ишимиздир, сән сәсини кәс!
Сән ону севмирсән, үрәјимдән чых,
Боғар бир күн мәни бу дар гысганчлыг.

Ч е ј р а н

Гысганма, севмирәм ону мән һәркиз

М а р а л

(Кедәркән)

Мәни алдадырсан хәјанәткар гыз.

(кедир)

Ч е ј р а н

(Онун далынча)

Севкинлә гүрурун јан-јана дурмуш,
Дәли бир еһтирас башыны јормуш.
Нә ону севирсән, нә әл чәкирсән,
Көјә дә сычрасан, јерә дә кирсән,
Фәрамәрз мәнимдир, сәнинки дејил,
Әбәс гысганырсан гаршымдан чәкил

А с т и а г

(даныша-даныша кәлир)

Нә гәдәр ағылсыз, нә гәдәр ахмаг,
Вәтән хаининә матәм сахламаг!

Рүсвај олачағам халг арасында,
Бахын бачым ағлар кимин јасында?!

(Чејрана)

Бу нә мүсибәтдир, бу нә гарадыр?

Ч е ј р а н

(Баш ендирир)

Шаһым, бу матәми бачын јарадыр.

А с т и а г

(Өз-өзүнә)

Бу күн тој башланыр, кәлинсә јасда,
Нишан гојулачаг гара либасда.

М а р а л

(Кәлиб бу сөзләри ешидир)

Бәлкә дә бу хәбәр јалан хәбәрдир,
Сәртач бурахдығы шајиәләрдир?

А с т и а г

Биз кәрәк шад олаг белә хәбәрдән,
Истифадә едәк шајиәләрдән.

М а р а л

Сән ону чәбһәјә көндәрән заман,
Демишдин гајыт-кәл гојарыг нишан.
Доғрудур, ону мән севмирәм әсла,
Борчуму верирәм она бу јасла.
Олмушдур о мәним севкимә гурбан,
Көзүм ағламајыр, ағлајыр вичдан.

А с т и а г

(Чејрана)

Дајанма кет чағыр Шаһмары, Чејран!

М а р а л

(Мәһзун бир сурәтдә)

Нә гәдәр мәнфурдур һәјасыз шејтан!
Олдугча ијрәнчдир онун сифәти,
Гатил олмаса да, ачыдыр әти.

Астиаг

Даһа фајда јохдур бу аһү-зардан,
Ким көрүб гајытсын өлү мәзардан?

Марал

Алдада билмәздин ону сән һәркиз,
Ону алдатмышдыр инадкар бир гыз.
Тәһгир олунмасын дејә мәһәббәт,
Өлүнчә бәсләрәм руһуна һөрмәт.

Астиаг

Мәгсәдсиз, арзусуз ағламаз инсан,

Марал

Өзүм ағламырам, ағладыр вичдан.

Шаһмар Чејранла бәрабәр дахил олуб падшаһа баш ендирир.

Астиаг

(Шаһмара)

Де көрүм мәнә, еј бөјүк сәркәрдә,
Нә һүнәр көстәрдин бу сон сәфәрдә?
Һарда Фәрамәрзи бојадын гана?
Нә үчүн гәсд етдин о пәһләвана?

Шаһмар

(Тә'зим едир)

Даим Фәрамәрзә бәсләрдим һөрмәт,
Ифтихар едирди онунла милләт.
Лакин сон сәфәрдә сатырды бизи,
Удузмаг истәрди гәләбәмизи.
Хаин сәс вермәди халгын сәсинә,
Кери чәкилирди хаинчәсинә.
Јалвардыг, јахардыг бахмады сөзә,
Ахырда атланыб кәлдик үз-үзә.
Ата мәһмиз вуруб јел кими әсдим,
Көзүндән охлајыб башыны кәсдим.

Астиаг

Афәринләр олсун бу зәрби-шәстә!
Сәнин мүкафатын көзләрим үстә.

Чејран

(Онун далынча кәнара)

Билмирәм һардандыр бу чүр'әт сәндә?
Өзүндән кедирсән тојуг кәсәндә.

Астиаг

(Марала)

Инди јахшы дүшүн кимә ағларсан,
Вәтән хаининә матәм сахларсан.
Кимләрә бәсләрдин бу мәһәббәти?
Дүшмәнә сатырмыш бөјүк дөвләти.

Марал

(Шаһмара)

Ону өлдүрсәјди адлы пәһләван,
Олсајды өлкәмин јолунда гурбан,
Чыхмазды бу севда мәним башымдан.
Гәбрини сулардым бу көз јашымдан.

Астиаг

Белә дә лазымдыр, мећрибан бачым.

Марал

Ганлы чәбһәләрдә һәлак олсајды,
Дөјүш тарихиндә бир ад гојсајды,
Зәр-зивәр јеринә гара бағлардым.
Өлүнчә јас тутуб она ағлардым.

Астиаг

Иши мә'рәкәјди, пешәси үсјан,
Дикбашлыг едирди халгын адындан.

Марал

Артыг о дејилмиш адлы гәһрәман,
Олмуш бир түлкүнүн әлиндә гурбан.

Шаһмар хәчаләтли бир сурәтдә кедир.

Астиаг

Һарамдыр ағламаг бу ачизләрә;

Марал

Әбәс матәм тутуб кејмишдим гара.

(Марал бу сөзләрдән сонра башындан гара шалы чыхарыб атыр, отағын гараларыны сојур вә кедир. Чејран тәк галыр)

Ч е ј р а н

(Маралын далынча)

Бу күн өз башындан гараны ачсан,
Унутма ки, сабаһ аҕлајачагсан!
Сән лајиг дејилдин о гәһрәмана,
О мәни севәчәк, гал јана-јана.

Д ә м и р

(Башыны гапыдан ичәри узадыр)

Јанында ким вардыр?

Ч е ј р а н

Кәлдинми?

Д ә м и р

Динлә!
Данышма, барышыр игбал сәнинлә.

Ч е ј р а н

Чәбһәјә кетдинми?

Д ә м и р

Кетмишдим, дајан!

Ч е ј р а н

Де көрүм саҕдырмы о кәнч гәһрәман?

Д ә м и р

Саҕдыр, доғру дејил ешитдикләрин.
Бурда дүзәлтмишләр өлүм хәбәрин.
Мән о гәһрәманы көрдүм чәбһәдә,
Санки сәсләнирди бир атәшкәдә.
Саҕ-сола чапырды гызмыш аслантәк,
Дөјүш мејданында чахарды шимшәк.
Ахды дәрәләрдән, тәпәләрдән ган,
Думанлар алтында галмышды мејдан.

Ч е ј р а н

Јалварырам, сөјлә ону көрдүнмү?

Д ә м и р

Көзләдим гаранлыг дүшәнә кими,
Дөјүшләр гуртарды, позулду дүшмән,

Чадыра кирәркән ону көрдүм мән.
Тәк иди, јанында һеч ким јох иди,
Мәктубуну вердим, алыб охуду.

Ч е ј р а н

Нә деди?

Д ә м и р

Деди ки, гәлбән разыјам,
Вер мәним дилимдән Чејрана салам.

Ч е ј р а н

Чалыш бу хәбәри билмәсин бир кәс,

Д ә м и р

Кимдән чатачагдыр мүкафатым бәс?

Ч е ј р а н

Чалыш бу хәбәри билмәсин Марал,
Һәр нә истәјирсән Фәрамәрздән ал.

Гызларын охумаг сәсләри ешидилир, Дәмир кедир.

Тоју да шөһрәтдир, јасы да шөһрәт,
Санки әјләнчәдир она мәһәббәт,

Г ы з л а р охуја-охуја дахил олур. М а р а л мәшшатәләрин мүшајиәти илә дахил олур. Марал бәзәниркән гызлар ојнајыб охујур.

Г ы з л а р

Марал ханым, мәшшатәләр вәсмә чәксин гара гаша,
Тавус кими кејиндириб бүрүндүрсүн даша-гаша,
Гојсун әлван чичәкләрдән мәшшатәләр башына тач,
Гызыл күлүн әтириндә чимдирилсин бу гара сач.

М а р а л

Тој да әјләнчәдир, јас да әјләнчә,
Бунлар бир зинәтдир һәјата мәнчә.

Рәгс.

Пәрдә

ҮЧҮНЧҮ ПӘРДӘ

БЕШИНЧИ ШӘКИЛ

Сураханы атәшкәдәсидир. Астиагын бачысы **Марал** илә Чәнуб шаһзадәси Шәһријарын нишан мәрасимидир.

С ә р т а ч

(Әлиндә бир мәктуб Шаһмарла дахил олур)

Һәмин бу мәктубу сахла јанында,
Қәбин кәсиләндә, анд заманында,
Кәтириб верәрсән мәктубу шаһа.

Ш а һ м а р

Гарышдырма мәни ишә бир даһа,
Безмишәм етдијим хәјанәтләрдән.
Нәјин саһибијәм о хидмәтләрдән?

С ә р т а ч

Сыртыглыг еләмә бездим мән дәхи,
Дүнјаны вермишәм, таландым ахы!

Ш а һ м а р

Марал кими гыза демишәм бөһтан,
Јатды зинданларда нечә ај Чејран.
Мәнә нә газанды, де көрүм бу иш?
Хошума кәлмәди бу алыш-вериш.

С ә р т а ч

Бал-јағмы сатмысан мәнә, бир утан!

Ш а һ м а р

Бал-јағдан баһадыр сатдығым вичдан.

С ә р т а ч

Сәндә тәгсир јохдур, мәндәдир нөгсан,
Бәрбәри кәтириб етмишәм ә'јан.
Вәзирлә, вәкиллә отуруб дурдун.

Ш а һ м а р

Аз вахтда варланыб белә гудурдун.
Һәр бир сәнәткардан сарајда вардыр.
Оғрулар, часуслар, ојунбазлардыр.
Ичазә вер, ачым көһнә китабы,
Охујум көр кимдир вәзир чәнабы.

Вәзирлик едәркән кисә чәкәнләр,
Ә'јан олмасынмы сарајда бәрбәр?

С ә р т а́ ч

(Әлини гојур ағзына)

Аман, кәс сәсини, гулагдыр һәр јан!

Ш а һ м а р

Маашсыз нә гәдәр ишләсин инсан?
Фәрамәрз кими бир бөјүк сәркәрдә,
Мәним васитәмлә өлдү сәфәрдә.
Сәрдим торпаглара о пәһләваны,
Матәмә батырдым Азәрбајчаны.
Бунун әвәзиндә нәји газандым?

С ә р т а ч

(Бир кисә пул чыхарыр)

Ал бу сон кисәни даһа усандым.
Доғрудур ган ағлар Азәрбајчан,
Амма инанмырам о чүр пәһләван,
Олсун бир бәрбәрин әлиндә тәләф.
Әкәр доғру олса бөјүк бир шәрәф.

Ш а һ м а р

Инанма, сөзүм јох, бунда һаглысан,
Өмрүндә доғру сөз данышмамысан.
Чибләрин долудур бош вә'дәләрлә,

С ә р т а ч

Дајан, мәсәләләр битмәмиш һәлә,
Чох јахын заманда битәр бу шаһмат,
Сән дә алачагсан бөјүк мүкафат.
Сијасәт мејданы мәним әлимдә.

(Шаһмар мәктубу алыр.)

Вер бура, бәдбәхтәм өз әмәлимдә,
Кими тә'мин ејләр гуру вә'дәләр?

С ә р т а ч

Фүзуллуг еләмә, кет дедим јетәр!

(Шаһмар кедир)

Башладығын иши јарыда гојсан,
Истәдијим заман мәһв олачагсан!

Дышарыдан шеjпур сәси кәлир, габагча шаһын силаһлы адамлары. Сонра падшаһ әjанларын, гадынларын вә мө'бидләрин мүшаjиәти илә дахил олур. Падшаһ өз тахтынын гаршысында дуруб данышыр.

Астиаг

Етмишдир вәсиjjәт бабамыз Фәрһад,
Истәсән мәмләкәт jашасын азад,
Чалыш мәмләкәтдә jарансын бирлик,
Бирлик олан jердә галмаз әсирлик.
Бу мәгсәдлә сизи етмишәм дә'вәт,
Чәнубла jарадаг тәзә мәһәббәт.
Чәнуб шаһзадәси бөjүк Шәһриjар,
Өзү дә, нәсли дә олдугча күбар.
Истәjир бачымла газансын шәрәф,
Бунунла шадлансын һәр ики тәрәф.
Бир мәликә версин чәнуба өлкәм,
Һәм дә ки, гаjытсын мәним мәликәм.

Сәртач

Бөjүк бир шәрәфдир бу издивачлар,
Тәзә бир чәваһир газаныр тачлар.
Үрәкдән севиндим, бунунла бәлкә,
Азад һәjат гурсун һәр ики өлкә.
Jүксәлсин jенә дә Азәрбаjчан,
Чәнубда етмәсин ағалыг Иран.

Шаһзадә Шәһриjар мусиги тәрәннүмләри алтында дахил олур.

Астиаг

(Галхыб онунла көрүшүр)

Хош кәлдин шаһзадә, сәфа кәтирдин,
Дәрин бир севкинин гоjнуна кирдин.

Шәһриjар

Бөjүк бир мәһәббәт һисси вар мәндә,
Бир севинч дуjурам ана вәтәндә.

Астиаг

Чохдандыр jолуну көзләрдим мән дә,
Бир үрәк чырпыныр ики бәдәндә.

Шәһриjар

Чыхыр санки мәним гаршыма игбал,
Кәл өпүм, өпүшсүн Чәнубла Шимал.

Өпүшүрләр.

Астиаг

(Сәртача)

Вер хәбәр мүгәддәс мәш'әлләр jансын,
Чағыр мө'бидләри дуа башлансын.
Кәлиркән Фәрһадын бөjүк һеjкәли,
Атам Киахсарын мүгәддәс әли.
Үрәкләр гәрг олсун дәрин бир вәчдә,
Едәк сәдагәтлә атәшә сәчдә.

Шаһмар кәлиб тә'зим едир.

Шаһмар

Һөкмдарым, кәлди шаһзадә Марал.

Астиаг

(Әjанлара)

Шаһзадә ханымы един истигбал.

Шаһзадә Марал гызлар вә гадынларын мүшаjиәти илә дахил олур. Баш мө'бид дәрһал атәшкаһын гаршысындан пәрдәни көтүрүр, атәшә мәхсус дуа охунур.

Мүгәддәс од, сахла бизи Әһримәнин бәласындан,
Сәдагәтдән, әдаләтдән аjрылмасын гоча инсан.
Мүгәддәс од, өз нурунла jандыр шәр'ин ганатыны,
Бөjүк һөрмүзд, ишыгландыр инсанларын һәjатыны!
Сән еj Зәрдүшт, бәндәләрин башына өз нуруну сач,
Инсанларын үрәjиндән беһиштә бир пәнчәрә ач!

Дуа битәндән сонра һамы jериндә отурур, гызлар одун гаршысында мүгәддәс рәгси ифа едирләр. Рәгс гуртарыр. Баш мө'бид нишан инчисини Маралын бојнундан асыр. Марал башындакы чәләнкдән бир чичәк гопарыб башынын түкү илә сарыjыб Шәһриjара верир.

Дәмир

(Дахил олур)

Гәһрәман Фәрамәрз кәлир сәфәрдән.

(Астиага)

Көзләриниз ajдын бөjүк зәфәрдән.

Мәчлисдә һәјәчан башланыр. Һамы көзләрини гапыја тәрәф чевирир.

Ф ә р а м ә р з

(Бајраглар илә дахил олур, Астиага баш ендирир).

Әмринлә зәфәрдә бурахдым изләр,
Тәслим олду сәнә дағлар, дәнизләр.
Бөјүк өлкәләрдән сәнә бач алдым,
Шаһларын башындан алтун тач алдым.

Тачлары шаһын ајаглары алтына атыр.

Пәһләванлар чөкмүш өнүмдә дизә,
Ишләјир рәһбанын Орта дәнизә.
Акадлар горхудан һәрбә кирмәди,
Аскитләр мәһв олуб таб кәтирмәди.
Орлума јол ачды кечилмәз дашлар,
Низәмә тахылды әјилмәз башлар.

Башлар тахылан низәләр әјилир.

А с т и а г

Сәни зәфәр үчүн бәсләмиш анан,
Сәнинлә фәхр едир Азәрбајчан.
Тәгдирә лајигдир бу хидмәтләрин,
Гәт'и бир зәфәрдир бу сон зәфәрин.
Һәдијјә вердим сәнә бир гылынч, бир ат

С ә р т а ч

Мәнчә бу мүкафат лајиг мүкафат.

Ф ә р а м ә р з

Мүкафат дејилдир бир гылынч, бир ат,
Вә'дә вермиш идин башга мүкафат.

Астиаг горхудан чаваб верә билмир.

С ә р т а ч

Чохданды јох иди изин, әсәрин,
Һәр јерә јајылды өлүм хәбәрин.
Ағлатды дүнјаны бөјүк мүсибәт,
Матәмә бүрүндү гоча мәмләкәт.
Биз инанмасајдыг һәмин хәбәрә,
Шүбһәсиз шаһзадә кетмәзди әрә.

Фәрамәрз бу сөздән сонра Маралын тәрәфинә бахыр. Онун Шәһријар илә бәрабәр нишан палтарында отурдуғуну көрүб Сәртача ачыгланыр.

Ф ә р а м ә р з

Чәкил кет көзүмдән һијләкәр шејтан,
Сәдагәт көрмәдим бу сарајлардан!
Бир илдир атымдан енмәмишәм мән,
Арпа сүнбүлләди чәкмәләримдән.
Һәр јана ат чапдым зәфәр јаратдым,
Узун кечәләри јәһәрдә јатдым.
Чох заман чыхарды үзәнкимә ган,
Өлүм пүскүрәрди үстүмә мејдан.
Гылынчдан башымда чадыр дүзәлди,
Ордулар сел кими үстүмә кәлди.
Марал-Марал дејиб дөнмәдим кери,
Дүшмән мејидилә учалтдым јери,
Сағымдан, солумдан јағарды јара,
Тахт-тач горудум бу алчаглара!

(Шәһријара ачыгланыр.)

Ш ә һ р и ј а р

(Өз адамларына)

Тез тутуб бағлајын бу әдәбсизи!

Ф ә р а м ә р з

Мән кәрәк әввәлдән гырајдым сизи!
Дүшмән ахтарырдым јад өлкәләрдән.
Билмәдим евдәдир һәгиги дүшмән.
Билмәдим јох вичдан тачын алтында,
Сиз дә бир гатилсиз халг һәјатында.

(Фәрамәрз гылынчыны чәкиб Шәһријара һүчум едир)

М а р а л

(галхыр)

Әл сахла, Фәрамәрз!

Ф ә р а м ә р з

(Тә'зим едир)

Бағышла мәни.

(Астиага)

Сонраја бурахдым бу чәкишмәни,
Гој сиздән тәбиәт интигам алсын,
Сизинлә мәнимки сонраја галсын.
Олмасајды әкәр гадына тәһгир,
Гырардым сизи мән бурада бир-бир.
Лакин бу тәһгири јердә гојмарам!

(кедир)

М а р а л

(һәјәчанла)

Гәһрәман Фәрамәрз, мән күнаһкарам.

С ә р т а ч

(Шәһријара)

Вермәјин бу ишә чох әһәмијјәт,
Марал шаһзадәдир, о бир рәијјәт.
Фәрамәрз бәсләјир гәләт бир рө'ја
Јазыг ашиг имиш Марала куја.
Әмр един јенә дә ајин башлансын.
Мүгәддәс мәш'әлләр тәзәдән јансын.

А с т и а г

(Сәртача)

Фәрһадын рәсмини де кәтирсинләр,
Әввәл Шәһријара анд вердирсинләр.
Һәм дә бачым Марал шәклә анд ичсин,
Сонра нишан рәсми һәјата кечсин.
Охунсун мүгәддәс вәсијјәтнамә,

С ә р т а ч

(Дәмирә)

Шаһын фәрманыны јетир әнчамә.

(Өзү өзүнә)

Ихтилаф чыхмаса өлкәдә һәркаһ,
Һәр күн әлләримдән өпмәз падишаһ.
Горху јарадырам она һәр күндә.
Чансыз бир һејкәлдир тахтын үстүндә.

А с т и а г

(Шәһријар илә данышыр)

Аз дејил гәһрәман икидләр биздә,
Јашар бу мәмләкәт Фәрамәрзсиз дә.

Һазырлајын она елә бир дәрман,
Битмәсин јарасы кәлсә јүз Лоғман.

И к и г ы з Фәрһадын бөјүк пәрдә үзәринә чәкилән рәсмини кәтирир. Бунларын далынча да ики гыз мө'бидләрин мүшајиәти илә гызыл бир сандыг кәтирир. Падшаһ сандыгдан Фәрһадын вәсијјәтнамәсини чыхардыб охујур, Марал илә Шәһријар тәкрар едир.

А с т и а г

Језданә анд ичирик

Ш ә һ р и ј а р

Језданә анд ичирик

А с т и а г

Дүшмәнлә достлуг етмәјәчәјик!

Ш ә һ р и ј а р

Дүшмәнлә достлуг етмәјәчәјик

А с т и а г

Арран мәмләкәти Азәрбајчан истиглалијјәтин бешијидир.

Ш ә һ р и ј а р

Арран мәмләкәти Азәрбајчан истиглалијјәтин бешијидир.

А с т и а г

Дүшмән атлары Араз-Күр чајларындан су ичмәмәлидир.

Ш ә һ р и ј а р

Дүшмән атлары Араз-Күр чајларындан су ичмәмәлидир.

А с т и а г

Дүшмәнә гыз верән дүшмәнимиздир.

Ш ә һ р и ј а р

Дүшмәнә гыз верән дүшмәнимиздир.

Бу һалда Ш а һ м а р кәлиб мәктубу Сәртача верир.

Сәртач

Әзәмәтли Шәһријар сиз о анды бурахын,

(Астиага)

Мөһтәшәм һөкмдарым бу мәктуба тез бахын.

(Мәктубу верир)

Астиаг

(Охујуб Шәһријара ачыгланыр)

Јездана, Зәрдүштә, Фәрһада гәсәм,
Сәни өз әлимлә мәһв еләмәсәм.
Һарам олсун мәнә бу дөвләт, бу тач,
Гој һамы ешитсин, ал оху Сәртач!

Һәр кәс һәјәчанла Сәртача бахыр, Шәһријар өзүнү **шашырыр.** **Марал** Шәһријарын јанындан галхыб һејрәтлә о **тәрәф-бу тәрәфә** бахыр.

Сәртач

(Мәктубу охујур)

Ајсору падишаһындан Астиаг шаһа!
Ej Сәркәш, худпәсәнд күмраһ,
Пејманына садиг олмајан шаһ!
Әввәлчә газандын е'тимады,
Сонра нијә башладын фәсады?
Етдин гызыма мәһәббәт е'лан,
Атдын нә үчүн? Нәдир бу үсјан?
Беһназы алыб бурахдын әлдән,
Ар ејләмәдин фәна әмәлдән.
Бил ки, сәни мәһв едәр хәјанәт,
Андында көрүнмәјир сәдагәт.
Беһназ сәнә бир даһа гајытмаз,
Ол дилбәр едиб мәни сәрәфраз.
Артыг һәрәмимдәдир о афәт.
Мәндән көрәчәк о гыз сәадәт.

Мәчлисдә оланларын һамысы Шәһријара нифрәт **нәзәрилә бахмаға** башлајыр.

Астиаг

(Шәһријара)

Чәкил мүгәддәс одун кәнарындан, тез **чәкил!**
О шәкилдән үз дөндәр, мүгәддәсдир о **шәкил.**

Бурахдын мәликәни Фәрһадын гатилинә,
Фәрһада анд ичирсән утанмајырсан јенә?!

Шәһријар

Ичазә вер данышым, ej әзәмәтли шаһым,
Сән зәнн едән гәдәр дә, бөјүк дејил күнаһым.
Мүгәддәсдир һәр кәсә Фәрһадын вәсијјәти,
Намуссузлуг дејилди Шәһријарын нијјәти.
Мән хәјанәт етмәдим, шаһим, Аразла-Күрә,
Анчаг мән истәмәдим көзләрим көрә-көрә,
Дүшмән аты тапдасын Зәрдүштүн вәтәнини.
Вәтәнимин намусу мәчбур ејләди мәни,
Бир дә ки, сән говмушдун сарајындан бачымы.
Һәм дә горумалыјдым өз тахтымы, тачымы.

Марал

Намусу сатмагла јашамаз вәтән,
Гылынчына күвән һәјат истәсән.

Астиаг

Чыхыб кет бурадан, сөһбәт артыгдыр,
Бачы гурбан вермәк намуссузлугдур.

Марал

(Өз бојнундакы нишан инчисини чыхарыр)

Јандырдын бу хәбәрлә кәнч үрәјими,
Севкин учуб кетди бир хәјал кими.

Астиаг

Чәкил кет көзүмдән, сатычы инсан,
Сатдын өз бачыны, сатылды ад-сан.

Марал

Шәрәфсиз бир кәнчә сатылмаз Марал,
Артыг биз ајрылдыг, кәл инчини ал!
Нә севкин вар сәнин, нә намусун вар,
Сачымын түкүнү өзүмә гајтар.

Шәһријар

(Инчини алмаг истәмир, падшаһа дејир)

Хәбәрдарсан бизим ән'әнәмиздән,
Севки асанлыгла алынмаз биздән.
Нишан инчисини һөкмдар, анчаг,
Гылынчла мүмкүндүр кери гајтармаг.

Бу сачын телиндән алырам гүввәт,
Онунла бағлыдыр мәнә мәһәббәт.
О сачла үрәјим чәкилмиш дара,
Сач вермәк өлүмдүр пәһләванлара.

(Шәһријар буну дејәндән сонра гылынчыны чәкир)

Пәһләван көндәрин бөјүк һөкмдар,
Өләр, севкисиндән кечмәз Шәһријар!

Астиаг

Пәһләван чағырын!

Марал

Ичазә вер шаһ.
Мән буңдан интигам алмасам һәркаһ,
Һарам олсун мәнә бу шөһрәт, бу шан.

Шәһријар

Гој чыхсын гаршыма башга пәһләван.
Өлсәм дејәчәкләр гадын өлдүрдү,
Өлдүрсәм дејәрләр гадын өлдүрдү.

Гылынч вә галхан кәтирирләр, Марал дөјүшә һазырланыр.

Марал

(гылынчыны чәкир)

Бир даһа севким үчүн чырпынмасын үрәјин,
Үрәјимдә севки јох, сәнә гаршы чошур кин.

Марал вә Шәһријар вурушур, Шәһријар јараланыб јыхылыр. өлдүрмәк истәркән Астиаг галхыб Маралы дајандырыр.

Астиаг

(Марала)

Марал, сахла әлини, бир јара буна бәсдир,
Атәшкаһ мүгәддәсдир, ган ахытмаг әбәсдир.

Марал нишан инчисини чыхарыб атыр онун дөшүнә.

Марал

Һәмин нишан инчисини өз бојнумдан атан кими,
Сәнин мурдар севкиндән дә тәмизләдим үрәјими.

(Марал онун башындан чәләнки көтүрүб атыр вә гылынчыны јеринә тахтығы заман дејир)

Намәрд!

Пәрдә

ДӨРДҮНЧҮ ПӘРДӘ

АЛТЫНЧЫ ШӘКИЛ

Падшаһ сарајынын гаршысында бир мејданчадыр. Падшаһ, әјанлары илә бәрабәр, балконда дуруб мејдана јығылан үсјанчы халга нәсиһәт верир.

Сәсләр

Фәрамәрзи чағырын, Фәрамәрзи верин!

Астиаг

(халга)

Сакит олун, сүлһ олачаг јахын заманда,
Азад һәјат башланачаг Азәрбајчанда.
Гурд гојунла кәзәчәкдир мәмләкәтимдә,
Галмајачаг бир еһтијач рәијјәтимдә.
Нүмајәндә көндәрмишәм бу күн дүшмәнә,
Сүлһ үчүн өз шәртләрини көндәрсин мәнә.

Сәсләр

Фәрамәрзи верин, Фәрамәрзи верин!

Баш мө'бид

(ирәли кәлиб халгы сакит етмәјә чалышыр)

Вар мүгәддәс өлкәмиздә атәшкәдәләр,
Кедиб ода сәчдә един көндәрсин зәфәр.
Говсун Һөрмүзд бу өлкәдән әһримәнләри,
Јүз Фәрамәрз гова билмәз о дүшмәнләри.
Күнаһкарыг бизә бәла көндәрмиш Јездан,
Өз шаһына ејләмишдир рәијјәт үсјан.

Сәсләр

Фәрамәрзи верин! Фәрамәрзи верин!

Дәмир

(Тәләсик кәлир)

Дүшмән чаваб көндәрмишдир.

Астиаг

Ал, оху Сәртач!
Тәһлүкәләр гаршысында галмыш тәхтү тач.

Торпаг тәләб едир верим, истәсин дөвләт,
Ејби нәдир, чох кенишдир бизим мәмләкәт.

Сәртач

(Мәктубу охујур)

Мән нечә охујум, бу һәгарәтдир,

Астиаг

Бу ки, гарәтдир.

...Икијә ајрылсын Азәрбајчан,
Чәнуб тәрәфләри көтүрсүн Иран.
Беш јүз кәлин көндәр, беш јүз гара гул.
Ики мин ат кәрәк үстү ипәк чул,
Јүз јүк халы, кәбә, јүз јүк дә гумаш.
Јүз јүк гызыл, күмүш, јүз чувал даш-гаш.
Һимајәт алтында јашасын Арран.
Күнә сәчдә етсин Азәрбајчан.
Астиаг баш әјсин Сарагуш шаһа
Ода сөјләмәсин танры бир даһа.

Астиаг

Даһа нә истәјир?!

Сәртач

Дилим олсун лал.

(Јавашдан)

Сарајыма кәлсин шаһзадә Марал.

күчәдә һәјәчан башланыр, сәсләр ешидилир.

Сәсләр

Фәрамәрзи кәтирин! Фәрамәрзи кәтирин!

Астиаг

Бүтүн тәклифләрә разыјам, анчаг —
Дүшмән дејән гәдәр дејиләм алчаг.
Онсуз да мәғрурдур шаһзадә бачым,
О кетмәз, кетсә дә бу тәхтү тачым.

Сәртач

Бир гәдәр фикирләш, бөјүк һөкмран,
Әкәр шаһзадәни вермәсән гурбан
Халгымыз, өлкәмиз мәһв олачагдыр.

Астиаг

(Ачыгланыр)

Фәрһадын нәвәси санма алчагдыр,
Сәнин һијләләрин мәни мәһв етди.
Сарајдан чыхыб кет, мәмләкәт кетди,
Таныјырмыш сәни ағыллы Бәһмән,
Инад көстәрмишәм әбәс јерә мән.

Сәртач баш ендириб кедир. Астиаг о тәрәф-бу тәрәфә бојланыб данышыр.

Әтрафым бошалмыш гәһрәманлардан,
Шаһлардан тач алыб бач аланлардан.
Мәндән күсүб кетди икид Фәрамәрз,
Әфсус, јенә әфсус, бир даһа кәлмәз.

Баш мө'бид

Шаһим, үмидини Јәздана бағла,
Мө'бидләри јығыб сарајда сахла.
Һардакы мүгәддәс сималар вардыр,
О јер тохунулмаз мөһкәм һасардыр.

Ики нәфәр гоча Бәһмәнин голтуғуна кириб кәтирир.

Сәсләр

Гајтарын бизим милли гүрурумузу!
Фәрамәрзи чағырын!

Бәһмән

(Астиага)

Бу сәсләр нә сәсдир, нә дејир милләт?

Астиаг

Чарә тап позулур бөјүк бир дөвләт.
Намус тәләб едир о һәјасызлар.
Нә едим, нә дејим, нә чүр'әтим вар?
Сүлһә имкан јохдур, дөјүшә гүввәт,
Фәрамәрз сәсләниб гышгырыр милләт.

Сәсләр

Фәрамәрз, Фәрамәрз!

Баш мө'бид

(Падшаһа)

Инансан Јәзданын ирадәсинә,
Сәс верәр, шүбһәсиз, сәнин сәсинә.
Игбалдыр инсанын өнүндә кедән,
Сәнә һәјат верән, сәни мәһв едән.
Игбалдыр һәр кәси шәрәфләндирән,
Бирини галдырыб, бирин ендирән.
Беләдир Јәзданын вердиҗи гәрар.
Инсанын әлиндә јохдур ихтиҗар.
Инсанла доланыр гәзавү гәдәр,
Инсанлар үчүндүр шадлыг вә кәдәр.

Чамаат балкону даша басыр.

Бәһмән

(Чамаата)

Дајанын, диридир һәләлик Бәһмән,
Ешидин сәсими, сизинләјәм мән.
Өвладым, һаглыдыр атылан дашлар,
Һәр бөјүк фәлакәт сарајдан башлар.
Әввәлчә дүшмәни гапыдан говмаг,
Сонра мүгәссири чәзаландырмаг.
Игбала, ә'чаза бағлы дејилсән
Дүнја ишләринин хаини сәнсән.

Баш мө'бид

(Астиага)

Һәмин бу фикирдир бизи мәһв едән.
Мәғлуб олачагдыр әјри јол кедән.

Бәһмән

(Халга)

Горујун дүшмәндән өз өлкәнизи,
Икиддир Фәрамәрз, тәк гојмаз сизи,
Галиб чыхачагсан јенә чалышсан,
Инсан бачараны, бачарар инсан.

Марал

(Силаһлы гызларла кәлир)

Де көрүм дүшмәндән чаваб алдынмы?

Астиаг

(Кәдәрлә)

Алдым!

Марал

О чавабдан рази галдынмы?

Астиаг

О шәрәфсиз сүлһүн шәртләриндән,
Нә чүрә сөјләјим, бири дә сәнсән.

Марал

Бунунла мүмкүнсә бизә истиглал,
Кедәрәм ејби јох, мәһв олсун Марал.

Бәһмән

(Марала)

Дүшмән сарајына кединчә көлә,
Достун гапысына кет күлә-күлә.
Әјилсә дә башын доста әјилсин,
Өзүн кедиб јалвар, Фәрамәрз кәлсин.
Кет сөјлә чәтиндир бу сон мәсәлә,
Тә'хирсиз көтүрсүн силаһы әлә.
Онунла мәмләкәт тапар азадлыг
Мәктубуму алыб јола дүш артыг.

Марал

О мәни ешитмәз, чох инадкардыр.

Бәһмән

Инадкар да олса, вүгары вардыр.
Гадынлыға бәсләр бөјүк бир һөрмәт.
Сәнә ки, ајдындыр, гызым, һәгигәт.
Гәһрәманы тәһгир етдијин күндә,
Јенә баш әјмишдир сәнин өнүндә.
Гадынлыг кәлмәси она әзиздир,
Инан Фәрамәрзә, ганы тәмиздир.
Сөјлә, Бәһмән бабан чағырыр сәни,
Кәлиб азад етсин бизим өлкәни.

Астиаг

Гој кәлсин барышаг, дүзәлдәк бирлик.
Она да, мәнә дә ардыр әсирлик.

Чејран

(Марала)

Мән ону кәтирдим ичазә версән.

Марал

(Ачыгла)

Чохдандыр билирәм ону севирсән.
Рәгабәт апарма мәнимлә бәсдир,
Башым ајыларса јерин мәһбәсдир.

(Бәһмәнә)

Кедирәм, әл чәкдим өз гүрурумдан,
Даим бир чәкидә јашамаз инсан.

Һамы кедир. Чејран Маралын далынча

Чејран

Сән дә рәгабәтдән бир гәдәр чәкин,
Күндән-күнә сәнин азалыр чәкин.

Пәрдә

БЕШИНЧИ ПӘРДӘ

ЈЕДДИНЧИ ШӘКИЛ

Фәрамәрзин кәндидир. Бир кәндли һәјәтидир. Алчаг пилләләрлә бир балкона чыхылыр. Кәндин гызлары вә оғланлары охуја-охуја ишдән гајыдырлар.

Гызлар вә оғланлар

Көзәл баһар, ач үзүнү, әкинчиләр дүзә чыхсын,
Тәбиәтин кәлинләри ал кејиниб үзә чыхсын.
Тарлаларын көрпәсинә сүд әмиздир булудлардан,
Кәкликләрин илһам алыб шәрги десин илк баһардан.

Дөнмәз

(тәләсик кәлир)

Гызлар, дајанмајын, един истигбал,
Гонаг кәлир бизә шаһзадә Марал.
Тез гајыдын евә ај гыз, еј кәлин!
Көзәл палтарлардан кејиниб кәлин!

Гәрәнфил

(Тәләсик отагдан чыхыр)

Һаны бәс Фәрамәрз, тәк нијә кәлдин?

Дөнмәз

Дајанмајын, ана, еви дүзәлдин.
Отаглары дөшә, халчалары сал!
Гонаг кәлир бизә шаһзадә Марал.
Нәһрәни чалхатдыр, пәтәкдән бал кәс,
Тапшыр сәс салмасын бурада бир кәс.

Гәрәнфил

Сән аллаһ, ај Дөнмәз, алдатма бизи,
Кәндли комасына кәлмәз шаһ гызы.

Дөнмәз

Маллары һәјәтә гојма нахырдан,
Беш он шишәк сечиб сахлатдыр гурбан.
Габ-гачағы дүздүр таға-тахчаја,
Тојуг зад кирмәсин бизим бағчаја.

Гәрәнфил

Ај гыз, Мәләкнисә, нә дондун јенә?
Тојуглары тутуб долдурун һинә.

Дөнмәз

Ана, бу ишләрә бүтүн өзүн бах,
Ушаглар кирмәсин евә туманчаг.

Гәрәнфил

(О тәрәф-бу тәрәфә гачыр)

Билмирәм һарада јох олду Пүстә,
Мәләкнисә дурма, гач булаг үстә.
Кәлиб ев-ешији салсын саһмана,

Дөнмәз

Ана, нә гачырсан о јан-бу јана?
Көпәкләри ачыб чөлдә бағлатдыр.
Күләш дәрзләрини бајыра атдыр.

Гәрәнфил

Кәлсин, көзүм үстә ону сахларам,
Шаһын өзү кәлсә гонаглајарам.

Дөнмәз

Төкдүр сәрин суја шәкәри, гәнди,
Мән кедиб чыхарым габаға кәнди.
Падшаһ гызлары севәрләр шәрбәт,
Јахшы сүфрә дүзәлт, ана, һәл-һәлбәт.

(кедир)

Гызлар кәлирләр. Евдә тәлаш вә һәјәчан башланыр, еви сањмана салмаға башлајырлар.

Гәрәнфил

Ај гыз, Хырдаханым, сән бағчаја гач,
Назлы ханым, дурма јахданлары ач.
Халыны, кәбәни ејвана дөшә,
Тәзә палтарларда кәлин көрүшә.
Чүчәләри тутуб кәсдир, ај Набат,
Ај Полад, сән дә бир өјәч боғазлат.

Полад

Бу чүр хидмәтләрә көндәр Полады,
Һәм чијәри мәним, һәм ичалаты.

(кедир)

Горхмаз

(Кәлиб атдан дүшүр)

Бу нә һазырлыгдыр, Гәрәнфил нәнә?
Бу нә дәбдәбәдир, бу нә тәнтәнә?!
Дајан, бир де көрүм, нә көтүр-гојдур?
Нијә кизләдирсән, олмаја тојдур?
Оғлунму евләнир, көзүмүз ајдын!

Гәрәнфил

Әлбәттә евләнир, бизи нә сајдын?!
Олсун бу хејир ишдән сәнә дә гисмәт.

Горхмаз

Сәбр елә һәләлик тездир бу сөһбәт.

Гәрәнфил

Нә үчүн?

Горхмаз

Дејилдир һәјат мүәјјән,
Сабаһы дүшүнмүр бу күн евләнән.
Бу һалда евләнсәк күләрләр бизә,
Чүнки јабанчыјыг өз өлкәмизә.

Гәрәнфил

Билирәм евладым, доғру дејирсән,
Дүшүнчән будурса, сәнә јүз әһсән.
Гонаг кәлир бизә падишаһ гызы.

Горхмаз

Көмәјә чағырыр јәгин ки, бизи
Әмоғлум һаны бәс, көзүмә дәјмәз?

Гәрәнфил

Кәлмәјиб шикардан һәлә Фәрамәрз.
Де көрүм нәјин вар тәзә хәбәрдән,
Бәс нә тез гајытдын узаг сәфәрдән?

Горхмаз

Күнүмүз олдугча горхулу күндүр,
Ордумуз чәкилир, дүшмән үстүндүр.
Дағылыб, мәһв олуб бөјүк бир дөвләт
Фәрамәрз дејәрәк гышгырыр милләт.

Гәрәнфил

Нијә бәс Фәрамәрз кизләдир мәндән,
Гачыб кизләндими јохса дүшмәндән?
Горхагса көзүндән төкүлсүн сүдүм
Лә'нәтә чеврилсин мәним өјүдүм.

Горхмаз

Дејилдир Фәрамәрз бурда мүгәссир,
Шаһын өзүндәдир бу һамы тәгсир.
Бүтүн сәркәрдәләр тәһгир едилмиш.
О сәбәбдән ишләр бу јерә кәлмиш.

Гызлар вә оғланлар Марал отурдуғу тахт-рәванын гаршысында охуја-охуја кәлирләр.

Гызлар

Баһар кәлир күлә-күлә,
Дағдан гары силә-силә

Ојнадыгча ағ булудлар,
Дағ дөшүндә гузу отлар.
Чајлар ахар чошa-чошa
Гыргавуллар гошa-гошa
Чам үстүндә нәғмә башлар,
Рәгсә кәлир ал јохушлар.

Гызлар охујуб рәгс едирләр. Фәрамәрзин бачылары Маралын голундан тутуб дүшүрүр вә ону балкона чыхарырлар.

Гәрәнфил

Хош кәлдин, шадлыгдан тутулур дилим,
Ајағын алтында гурбан кәсилим.
Ағрын үрәјимә отур paһat ол,
Билирәм инчитмиш сәни узаг јол.
Сәнә гурбан олсун бу јохсул кома,
Шәрәф газандырдын мәним оғлума.

Марал

(Онун әлиндән тутур.)

Тәғдирә лајигдир сән кими ана,
Гәһрәманлыг дәрси вердин оғлуна.
Бәсләдин елә бир гајытмаз аслан,
Онунла фәхр едир Азәрбајчан.
Тәбрик еләјирәм сәни үрәкдән,
Разыјам, аначан, бу дуз-чөрәкдән.

Горхмаз

(Кәлиб баш ендирир)

Шаһзадә, етмисән бизи шәрәфраз

Марал

Сәндәми чәкилдин чәбһәдән Горхмаз?
Дөјүш сәнәтиндән сәндәми дојдун?
Дүшмән гаршысында бизи тәк гојдун?
Мүһит сәнидәми керијә атды?
Сәниндәми гәлбин халгыны сатды?

Горхмаз

Нә едим шаһзадә, чәкилир орду,
Бу сонсуз дөјүшләр мәни дә јорду.

Удуздуг, шаһзадә, бу сон сәфәрдә.
Орду позулмушдур, јохдур сәркәрдә.
Һәр кәс бир тәрәфә баш алыб кедир,
Дүшмәнә верилир өлкәләр бир-бир.
Вурушсаг да јохдур бизә бир фајда,
Чүнки дүшмән сатыр бизи сарајда.

Марал

Сарајдан говулмуш өлкә сатанлар,

Горхмаз

Сатмамыш бир бучаг гојмамыш онлар.
Бир сарај галмышдыр, бир дә тәхтү-тач,
Хәстәлик бөјүкдүр, тапан јох әлач.
Милли гүрурумуз мәһв олмушдур, аһ,
Тәхтү-тач да кедәр бу күн, ја сабаһ.

Марал

Кедиб хәбәр верин Фәрамәрз кәлсин
Она гонаг кәлдим үз дөндәрмәсин.
Доғрудур јахшылыг көрмәди биздә,
Гонаға һөрмәт вар ән'әнәмиздә.

Гәрәнфил

Бу чүрә дүшүнмә, гурбанын олум,
Шикара чыхмышдыр дүнәндән оғлум.
Доғрудур вачибдир гонаға һөрмәт,
Гонаг кирмәјән ев көрмәз бәрәкәт.

Дөнмәз

(тәләсик дахил олур)

Кедиб хәбәр вердим, кәлир Фәрамәрз,

Марал

(Севинәрәк)

Сәндән чох разыјам гәһрәман Дөнмәз.

Фәрамәрз

(Чијниндә бир чејран чәмдәји дахил олур)

Бу көрпә чејранын әтиндән бир шиш
Кабаб чәкиб јемәк күнаһ дејилмиш.

Марал

(кәнара)

Дилиндә әзбәрдир чејран кәлмәси.
Чынлады башымда кечмишин сәси.
Чејраны севирмиш јохса пәһләван?
Үрәјим партлајыр, гысгандым аман!

Фәрамәрз

(Кәлиб баш ендирир)

Хош кәлиб шаһзадә бу јохсул кәндә,

Марал

Кәндиниз бурахыр хатирә мәндә.

Фәрамәрз

Бир ше'р илһамыдыр бу шән мәнзәрә,
Чејранлы сәһралар, шаһинли дәрә.

Марал

Нә чох әзбәр олмуш дилиндә чејран.

Фәрамәрз

Чејран шикарыны чох севәр инсан.

Марал

(Күлүмсәјир)

Чејраны саларсан бә'зән кәмәндә
Бә'зән кәсиләрсән бир елә бәндә...

Фәрамәрз

Севәнләр беләдир өз һәјатында,
Бә'зән инләјәчәк ајаг алтында,
Бә'зән дә салачаг ајаг алтына,
Күлмә севәнләрин бу һәјатына.

Марал

Кәндиниз бир ше'рин илһамы кими,
Гојнуна алмышдыр мәним гәлбими.

Фәрамәрз

(Кәндин тәбиәтини көстәрир)

Бағларынын дөшүндә нар, дағларынын башында чам
Бу дилрүба тәбиәти јаратмышдыр һансы рәссам?
Сәјјаһларын әзбәридир бу јерләрин тәбиәти,
Бир күн маһир сәнәткарлар јазачагдыр бу сәнәти.
Бир күн сынмыш китабәләр дирилдәчәк јенә бизи,
Бу көзәллик јашадачаг бизим нәчиб нәслимизи.
Бир күн гојар бу нәчиб халг Фәрһадынын һејкәлини
Бајрағында кәздирәчәк Кеахсарын тунч әлини.
Бир күн мүдһиш һадисәләр атса бизи бу һәјатдан
Лакин бөјүк адымызы силә билмәз каинатдан.

Марал

(Гәмкин бир вәзијјәт алараг)

Артыг мәһв олуруг бу каинатдан
Силир һадисәләр бизи һәјатдан.
Биздән үз дөндәрир кет-кедә игбал,
Бунун үчүн кәлмиш јанына Марал.

Фәрамәрз

Дүшүнүн шаһзадә, беләдир игбал,
Бә'зән игбал сәни едәр истигбал
Бә'зән дә чевирәр сәндән үзүнү,
Далынча дүшсән дә илләр узуну,
Бир даһа үзүнү сана дөндәрмәз.

Марал

Кечәнләр кечибдир, икид Фәрамәрз,
Мәктуб кәтирмишәм гоча Бәһмәндән,
Өз тәрәфимдән дә јалварырам мән,
Вур көһлән атына бир даһа мәһмиз.
Нә үчүн чәкилдин, дағылырыг биз.
Јалварырам ешит халгын сәсини
Гојма од ичиндә од өлкәсини.

Фәрамәрз

Сарај бошалмаса сатычылардан,
Сәртач говулмаса бизим дијардан,
Шаһ танымајынча досту, дүшмәни,
Достлар чәркәсиндә көрмәсин мәни.
Гонагсан јерин вар көзүм үстүндә.

875—11

М а р а л

Кәлмишәм јанына чәтин бир күндә,
Көз јум күнаһыма, мәндәдир тәгсир,
Бағышла, етмишәм мән сәни тәһгир.
Бурах шәхсијјәти халгына јанаш,
Дүшмәнә бурғхмаз гардашы гардаш.

Г ә р ә н ф и л

(Фәрамәрзә ачыгланыр)

Доғрудур варындыр бөјүк чәсарәт,
Олмаса кишидә бир аз нәзакәт
Икидлик, чәсарәт нәјинә лазым?
Гаршында гадындыр, дүшүн, утан бир.

М а р а л

(Фәрамәрзә)

Ал Бәһмән көндәрән мәктубу оху.

Г ә р ә н ф и л

(Фәрамәрзә)

Икид ол, кирмәсин гәлбинә горху.

Ф ә р а м ә р з

(Марала)

Кедиб раһат олун евдә бир гәдәр
Чох чәтин дејилдир бу мәсәләләр.

Гәрәнфил вә гызлар Маралын голундан тутуб отаға апарырлар.

М а р а л

(Фәрамәрзә)

Тәк бир сөзүнләдир мәним раһәтим.

Ф ә р а м ә р з

(Марала)

Бәһмән нә јазмышса вар итаәтим.

Һамы кедир, Фәрамәрз, Горхмаз вә Дөнмәз галыр.

Г о р х м а з

(Фәрамәрзә)

Де көрүм мәктубда нә јазыб Бәһмән?
Күсдүнсә јетишәр, мәһв олур өлкән.

Биз дүшмән дејилик вәтәнә гаршы
Атмаз јаман күндә гардаш-гардашы.

Ф ә р а м ә р з

Ал оху мәктубу, ағла дојунча,
Имдада чағырыр бизи о гоча.

Г о р х м а з

(Мәктубу охујур)

Халгынла бир ағла, халгынла бир күл,
Бирликлә даима һәлл олур мүшкүл.
Сөјлә гылынчыны паслатдымы гын
Көзүн баха-баха дөјүлүр халгын.
Шөһрәт газандығын вурушмаларда
Ширләри бағлајан кәмәндин һарда?
Сындымы әмудун полад башларда?
Јорулдунму јохса бу јохушларда?
Дөзмүрмү галханын јохса гылынча?
Халгын јорулачаг сән галсан динчә.
Бир заман һејрәтли ләвһәләр ачдын,
Тез шөһрәт газандын, тез гојуб гачдын.
Халг чәкир адыны јүз еһтирамла,
Сән дә хидмәтини кәлиб тамамла.
Доғрудур газандын өлкәдә ад, сан,
Һәләлик тарихә јазылмамысан.
Чәбһәјә кедирәм сон нәфәсимдә,
Һәләлик вар тә'сир гоча сәсимдә.
Вәсијјәт едирәм, мән өлән кими,
Зәфәр мејданында газын гәбрими.

Ф ә р а м ә р з

(Фикирдән башыны галдырыр)

Дүшмән вәтәнимдә ат чапан дәмдә,
Галыр мәс'улијјәт мәним өһдәмдә.
Бир даһа ичазә алым анамдан,
Бир дә көһлән аты чыхарым хамдан,
Парласын гылынчым гөвсү-гүзеһ тәк,
Әмудум башлардан чыхарсын шимшәк.

Г ә р ә н ф и л

(Кәлир)

Дејин нәдир сәбәб узун сөһбәтә?
Мәктубму салмышдыр сизи һејрәтә?

Көр. А. М.

Фәрамәрз

Мәзәммәт алмышам гоча Бәһмәндән,
Аначан, инчимиш о гоча мәндән.
Дүшмәнләр тапдаjыр вәтәнимизи,
Чағырырлар jенә дөjүшә бизи.

Гәрәнфил

Инди ки, һисс едир вәтән тәһлүкә,
Кет, оғлум, адына дүшмәсин ләкә!

Фәрамәрз

(Горхмаза)

Дajанмаjын даһа атлары чәкин,
Кәрәк һәрбә кирәк сәһәрә тәкин.

Полад Фәрамәрзин гәраркаһында шеjпур чалыр. Силаһланмыш икидләр сүр'әтлә кәлирләр.

Гәрәнфил

(Фәрамәрзин гылынчыны кәтирир)

Ал jәһәр гашындан бу гылынчы ас,
Атандан галмышдыр бу бөjүк мирас.

Фәрамәрз

(Гылынчы алыб бахыр вә гаjтарыр)

Jарамаз, гысадыр бу гылынч, ана,

Гәрәнфил

Гыса гылынч лазым кәнч пәһләвана.
Гылынч гыса олса галмаjыр шүбһәм,
Атарсан ирәли даһа бир гәдәм.

Фәрамәрз гылынчы алыр, Полад атыны кәтирир. О, атыны минир, онун jанынча икидләр бajрағы апарырлар.

Фәрамәрз

(Анасыны өпүр)

Биз jола дүшүрүк, галын сәламәт.
Әзиз гонағыма көстәрин һөрмәт.

Фәрамәрз аты мәһмизләjиб кедәркән Марал отагдан чыхыб онун далыпча бахыр.

Марал

Әкәр атмасаjдын мәним севкими,
Севәрдим сәни мән бир дәли ким**и!**

Пәрдә

СӘККИЗИНЧИ ШӘКИЛ

Ajсори императору Сарагошун сарajыдыр. Беһназ пәнчәрәнин гаршысында гәмкин бир вәзиjjәтдә дуруб Дәчлә чajына бахыр.

Беһназ

Дajан дejим дәрдләрими баш алырсан һара далға
Jохса сән дә төләсирсән jетмәк үчүн jара далға?

Дур күнәшин шәфәгләри дөшләринә вурсун бәзәк,
Дajан, кетмә, дәрдли гызам, кәл мәни дә гojнуна чәк.
Чырпынырсан суjа дүшән бир гарталын ганады тәк,
Һансы овчу вурмуш сәнин ганадына jара далға?

Чырпынырсан севкисиндән мәһрум олан бир гыз кими,
Титрәтдикчә охшajырсан мәним мәһзун үрәjими.
Төләсмә дур, бу сүр'әтлә ахтарырсан сөjлә кими
Сәниндәми күнүн олмуш сачым кими гара далға?

Сөjлә нәдир дөшләриндән динләдиjим о һәзин сәс?
Гәлбиндәки дөjүнтүләр, чырпынтылар нәдәндир бәс?
Бир дилә кәл, севкиндәнми мәһрум етмиш сәни бир кәс?
Jохса сән дә чәкилмисән сачларындан дара далға?

Беһназ бу сөзләри данышаркән гардашы Шәһриjар сүтунун далында дуруб ешидир. Беһназ әлләрини көзләринин үстүнә гojуб. Дәчлә чajына атылмаг истәркән Шәһриjар ону тутур.

Шәһриjар

Дajан бәдбәхт бачым, бу горхаглыгдыр,
Jашамаг мүмкүнсә өлүм артыгдыр.
Говулдуг меһрибан вәтәнимиздән,
Тахтымыз-тачымыз алынды биздән.
Сәни сарajындан говду Астиаг,
Мәни дә рәдд етди о доғма торпаг.
Гачыб бу өлкәjә пәнаһ кәтирдим.

Беһназ

Мән дә әсирлиjин гojнуна кирдим.
Шәрәфли бир һәjат дejилдир мүмкүн,
Бурда өлүм кәлир һәjата үстүн.

Шәһриjар

Алынмаз гәл'әдир, бу мөһкәм гәл'ә
Кәлсә jүз Фәрамәрз верилмәз әлә.

Ким галиб кәләчәк Сарагош шаһа?
Гәл'әни көзләјир јүз мин әждаһа.
Фәрамәрз јорулуб дүшүбдүр чандан,
Көмәк кәлмир она Азәрбајчандан.
Чәкилиб кедәчәк бу күндүр, сабаһ.
Чалыш разы галсын сәндән падишаһ.

Бе һ н а з

Разы галмајачаг Фәрамәрз мәндән,
Ничат көзләмирәм мән о дүшмәндән.

Ш ә һ р и ј а р

Вәфа көстәрмәди сәнә Астиаг.

Бе һ н а з

Вәфасыз да олса дејилдир алчаг.

Ш ә һ р и ј а р

Утан, етмәдими о сәни тәһгир?

Бе һ н а з

Һијлә гурбаныдыр, дејил мүгәссир.
Сән хаин чыхмысан о доғма јурда,
Мән дә ханым дејил, әсирәм бурда.
Өзүн сатылмышдын, мәни дә сатдын,
Азад бир гадындан әсир јаратдын.

Ш ә һ р и ј а р

Тәслим ол әринин ирадәсинә,
Астиаг сәс вермәз сәнин сәсинә.
О мәғлуб олачаг, ничат мүшкүлдүр,
Тәслим ол әринә, бахтыны күлдүр.
Сәндән асылыдыр мәним игбалым.

Бе һ н а з

Утан дедијиндән, сатычы залым.
Тәслим олмајачаг дүшмәнә Бе һназ
Өзүм дә өләрәм, о да сағ галмаз.
Мәғлуб олмајачаг Азәрбајчан.

Ш ә һ р и ј а р

(Кедәркән)

Һарда галды шәрәф, нә олду вичдан?!

Бе һ н а з

(тәк галыр)

Кәнч икән бу игбал мәни алдатды,
Азад вәтәнимдә мәһбәсә атды.
Бир хатирә галды Күр гырағындан,
О чан јајлағындан, Кәпәз дағындан.
Чошгун шәлаләр ағлајыр мәнсиз,
Бүлбүләм јувасыз, гушам вәтәнсиз.
Күр чајы чошанда, гар әриjәндә
Гузулар мәләшиб кирәндә кәндә,
Шадлыға гәрг олуб кәз Гарајазы
Хатырла Бе һназы, әсир Бе һназы.

Б е б а

(Дахил олур)

Шад етмәсин сәни бу вурушмалар,
Унутма ки, бурда рәгибин да вар.
Бурдан хилас олмаг даһа чәтиндир,
Өлүмә һазырлаш, сон саатындыр.

Бе һ н а з

Нә демәк истәрсән бу еһтирасла?
Рәгибим дејилсән, данышма әсла!

Б е б а

Шөһрәтим вар мәним аләмдә, көзәлликдә тәкәм,
Көзәләм, һүсн сәмасында бир афәт мәләкәм.
Од тутуб јанды күнәш чөһрәмә салдыгда нәзәр
Ај көрүб алнымы Мәчнун кими көјләрдә кәзәр.
Сәрвләр бағда мәним гамәтимин көлкәсидир.
Бағчадан динләдијин санма ки, бүлбүл сәсидир,
О мәнәм, бүлбүлә дәрс верди мәним инчә сәсим.
Күл алыб рәнкини чөһрәмдән, әтирдир нәфәсим,
Күнәшәм, һәр бахышымдан алыр улдузлар ишыг.
Дәли чејранлар алыр көз бәбәјимдән јарашыг.
Бу көзәлликлә мәним гаршыма чыхдын сән әбәс,
Өл, јериндир бу әзијјәтли, бу зијнәтли гәфәс!

Беназ

Севкин сәни чевирмиш бир хәјалпәрәстә,
Хәјалпәрәст оланлар да бир чүрә хәстә.
Ловғалыг да чиркинлијин бир һиссәсидир,
Сәсин бүлбүл сәси дејил, бајгуш сәсидир.
Нә улдузлар шәфәг алмыш күн бахышындан,
Нә чејранлар дәрс алмышдыр јарашығындан.
Чох дәм вурма көзәлликдән, ади бир гызсан,
Ловғаланмаз көзәл инсан, вүгарлы инсан.

Беба

Астиагы кәтиррәм јаныма бир гул кими,
Бир әсир тәк јалварыб өпәчәк ајағымы.
Сәнин јанында онун тачыны ајагларам,
Сарајда әр кими јох, әсир кими сахларам.

Беназ

Бу күн кәләчәк сәнин һүзуруна Астиаг,
Сәни дә, атаны да бу күн әсир алачаг.
Галмајачаг бир әсәр бу шејтан јувасындан.

(Күлүр)

Тәзәдән гојачагдыр Астиаг сәнә нишан.

Фәрамәрзин гошунлары галанын дивarларындан һәјәтә дүшмәјә башлајырлар. Һәјәтдә вурушма кедир. Беба хәнчәри чәкиб Беназа һүчум едир.

Беба

Билирәм мәһв едәр мәни тәһлүкә,
Өлдүррәм сән дәхи олма мәликә.

Беназ

Сән мәһв олачагсан она јох шүбһәм,
Бачарсан кәл өлдүр, дурмушам мөһкәм.

Бычаглары чәкиб бир-бирләринә һүчум едирләр.

Беба

Сәни сағ гојмарам сон дәгигәмдә,
Ағласын Астиаг тәзә матәмдә.

Беназ

(Бычагла ону өлдүрүр)

Арзуна чатасан өз әмәлиндә,
Өлсәм дә өләрәм адам әлиндә.

Беба гышгырыр, јыхылыр, сәсә отаглардан гыз вә гадынлар көлир. Онлар мејиди көрүб, гышгырыб гачырлар. Беназ гапыны ачыб чыхмаг истәркән гапыларын далдан бағландығыны көрүр, Беназ мејидә бахараг күлүр.

Нинева сарајынын күнәши сөндү,
Дејәсән дүнјанын меһвәри дөндү.
Күнәшә үстүндүр мүгәддәс атәш,
Ej мүгәддәс һүрмүзд битир кешмәкәш.

Һаман

(Әлиндә гылынч силаһлы нөкәрләр илә дахил олур. Беназ бычаг әлиндә бучаға гысылыр).

Арран сарајындан сәни говдурдум,
Гәлбинә сағалмаз бир јара вурдум.
Инди сәнә вурум елә бир јара,
Ганын зинәт версин бу диварлара.

Беназ Һаманла вурушаркән Фәрамәрз адамлары илә дахил олур.

Фәрамәрз

Дајан, тәрпәнмәсин јериндән бир кәс,
Гырылыр зәнчирләр, дағылыр мәһбәс!
Дајанын, дәјишир һәјатын рәнки
Позулур сарајын көһнә аһәнки!

Вурушурлар, Фәрамәрз Һаманы өлдүрүр, өзү дә башындан јараланыр.

Беназ

(Фәрамәрзә)

Гүввәт версин сәнин голуна Јәздан!

Фәрамәрз

(Баш ендирир)

Шаһзадә һөкмдар көлир бир аздан.

Бећназ

Бу соң зәфәриндән севиндим гәлбән,
Ничат верди мәнә бөјүк гәләбән,
Үстүмә күләрди әсирлик, өлүм,
Јәздана мин шүкүр ачылды голум.

Фәрамәрз

(Сарајы көздән кечирир)

Әсир дүнјасыдыр көзәл отаглар,
Тавус ганады тәк бәзәнән тағлар
Ганлы бир тарихин китабәсидир,
Кәлин мәзарыдыр, гыз түрбәсидир.
Нә гәдәр мүдһишдир мәрмәр сүтунлар,
Әсир кәмијиндән дүзәлмиш бунлар.

Гапылар ачылыр, әсирләр салона дахил олур, Фәрамәрзә дуа едирләр.

Гызлар вә гадынлар

Гүввәт версин сәнин голуна Јәздан!
Гырылды зәнчирләр, дағылды зиндан.
Јүзләрлә гыз, гадын бурада инләр,
Јолуну көзләрди әсир кәлинләр.

Астиаг

(Силаһлы адамлар илә дахил олур)

Зәфәрин мүбарәк бөјүк гәһрәман,
Миннәтдардыр сәнә Азәрбајчан.
Алдын әсирликдән нәчиб халгымы,
Севирәм сәни мән өз руһум кими.

(Астиаг мәликәсини көрүр)

Севкили мәликәм, мәни бағышла
Гәлбими әлә ал мә'сум бахышла.

Бећназ

(Башыны галдырыр)

Кечәнләр кечибдир, достуну таны,
Ирадә јашадыр шаһым, инсаны.

Фәрамәрзин гардашы Дөнмәз, әмиси оғлу Горхмаз әсир едилмиш падшаһлары, Астиагын вәзири Сәртачы вә гајны Шәһријары кәтирирләр.

Фәрамәрз

(Әсирләри тәгдим едир)

Ајсору шаһыдыр габагда дуран,
Бу Акад шаһыдыр, бу бири Иран,
Бу да Аскитләрин һөкмдарыдыр,
Бу да ки, Чәнубун Шәһријарыдыр.

Шәһријар

(Бачысы Бећназа)

Гуртар мәни Бећназ бу тәһлүкәдән,
Гуртар, баш көтүрүм, кедим өлкәдән.

Бећназ

(Ону рәдд едир)

Ајрылдын вәтәндән, мәндән, милләтдән,
Өлүмлә чыхарсан бу рәзаләтдән.

Фәрамәрз

(Падшаһа баш ендирир)

Шаһын дүшмәнләрини, дөјдүм, интигам алдым,
Ичазә вер гајыдыб өз јарамы сағалдым.
Сәнинлә барышмырам, дүшмәнлијимдә варам.

Астиаг

Тәбибләри чағырын, јаралыдыр гәһрәман!
Чәрраһлары кәтирин, һазыр еләсин дәрман!

Фәрамәрз

Бағышла, һөкмдар, әрзим вар мәним,
Әлимдә галмамыш ихтијар мәним.
Аләм тәбиб олса сағалмаз јарам,
Үстүмә кәлмәсә назлы јар мәним.

Чејран вә Марал ирәли кечиб башларындан дәбилгәни көтүрүрләр, сачлары чијинләринә төкүлүр.

Марал

(Фәрамәрзә)

Гәбул етсән әкәр мәним севкими,
Әлинә тапшыррам, өз үрәјими.

Фәрамәрз

(Үзүнү Чејрана тәрәф чевирир)

Кәл јарамы бағла севкилим Чејран,
Бир кәлмә сөз дејиб, вер мәнә дәрман.

Чејран

(Онун башынын јарасыны бағларкән утана-утана)

Севирәм!

Фәрамәрз

Нә гәдәр дадлы бир кәлмә!
Еј тәбиб, бир даһа үстүмә кәлмә!
Артыг өз тәбибим үстүмә кәлди,
Унутдум јарамы, руһум динчәлди.

Марал

(Чејрана)

Сәнә әмр едирәм, чәкил севкиндән,
Чыхар Фәрамәрзи өз үрәјиндән,
Ону мән севирәм илләрдән бәри.

Чејран

(күлүр)

Тәбрик еләјирәм бу севкиләри.

Фәрамәрз

Севмәк истәмирдин бир рәиҹҹәти,
Инди нәдир доған бу мәһәббәти?
Әрә кетмәк үчүн шаһ ахтарырдын,
Шаһлар һүзурунда, мәгсәдә вардын.
Сәнин әлиндәдир бу падшаһлар,
Әфв едилмәјәчәк кечән күнаһлар.

Чејран

(Онун јарысыны бағлајыр)

Јајан бир дәгигә, бөјүк гәһрәман,
Бағласын јараны севкилин Чејран.

Фәрамәрз

Еј үрәк, чырпынма, раһат ол бир ан,
Ахыб көзләримә төкүлмә еј ган!
Гој бахым дојунча назлы јарыма,
Зәфәрлә гајыдым өз дијарыма.

(Фәрамәрз јенә дә Марала баш ендириб Чејранла бәрабәр кедир).

Астиаг

(Фәрамәрзин далынча)

Мәним өлкәм үчүн бир ифтихарсан,
Тәәссүф олсун ки, чох инадкарсан.

Марал

(Фәрамәрзин вә Чејранын далынча)

Әбәс мајил олдум шөһрәтә, ада,
Севки нә шаһ анлар, нә дә шаһзадә.

(Башыны сарајын сүтунуна сөјкәјиб ағлајыр.)

Пәрдә.

сон

БУ ДА БИР МӨ'ҶҮЗӘ

КОЛЛЕКТИВ ТӘСӘРРҮФАТ ҺӘЈАТЫНА ДАИР ИКИ ПӘРДӘДӘ МУСИГИЛИ ТЕАТР ӘСӘРИДИР.